

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

DE VRIJWILLIGE REGELING VAN DE COLLECTIEVE ARBEIDSCONFLICTEN (1)

1. Ons onderwerp heeft een drievoudig doel :

1) het tracht het begrip zelf van de collectieve arbeidsconflicten nader te bepalen ;

2) het onderzoekt de vormen die de vrijwillige regeling van deze conflicten, zowel in de praktijk als in hun gebeurlijke juridische beschikkingen, in het Belgisch stellig recht aanneemt ;

3) ten slotte, heeft het tot doel de juiste plaats ervan te bepalen in de sociale ontwikkeling zelf, in de ontwikkeling van onze gemeenschap, evenals deze van de leer die het arbeidsrecht, in de volle betekenis van deze uitdrukking, beheert.

Titel I. — Het collectieve arbeidsconflict.

Hoofdstuk I. - Begrip - Bestanddelen - Bepaling.

2. Het conflict ontstaat uit de door de belanghebbende partijen opgeworpen betwisting nopens de uitleg of nopens de toepassing van de rechtsbeschikking die hun betrekkingen beheert.

De conflicten betreffen de grond van de beschikking of haar toepassing. Zij kunnen zich ook tot een eenvoudig bevoegdheidsprobleem beperken.

3. Op het sociale recht, is dit verschil ook toepasselijk.

In deze tak van de wetenschap, waarvan de bestendige ontwikkeling nog niet definitief bepaald is, kan het conflict oprijzen.

— ofwel nopens de uitleg van de verschillende materies die haar eigen zijn, te weten :

- het arbeidsrecht,
- de arbeidsreglementering en de sociale zekerheid,
- de beroepsbetrekkingen : syndicaal recht, syndicale vrijheid,
- de werkrechtsheden,

— ofwel nopens de inbreuken op de wettelijke, reglementaire of bedongen beschikkingen die deze takken behoren,

— ofwel nopens de wil om deze beschikking weer ongedaan te maken.

De betwisting kan minnelijk of bij dading opgelost

worden, door de rechtstreekse confrontatie van de standpunten.

Daarentegen, roept het begrip conflict het beeld op van scherpe tegenstellingen.

Er bestaan scherpe tegenstellingen als de partijen tot geen overeenkomst kwamen nopens de regeling van hun meningsverschillen en aldus geen oplossing bereikten. Om er een einde aan te maken, zijn zij verplicht :

— ofwel de tussenkomsst van een derde in te roepen :

— hetzij van het gerecht,

— hetzij van een gebruikelijke of reglementaire procedure, zoals de bemiddeling of de arbitrage ;

— ofwel beroep te doen op meer extreme middelen : staking, lock-out, collectieve afdanking, bezetting van de werkplaatsen of oproer.

4. Zowel in ons Belgisch stellig recht als in het stellig recht van onze zuiderburen werd het begrip van collectief arbeidsconflict nooit nader bepaald. Noch de wettelijke beschikkingen, noch de reglementaire voorschriften, noch de collectieve overeenkomsten die hun regelingsprocedure hebben vastgelegd geven de minste precisering.

De bepaling van dit begrip is enkel en alleen ontstaan uit de rechtspraak. In Frankrijk, is zij hoofdzakelijk het werk van de scheidsrechterlijke uitspraken, van de arresten van de Hoge Scheidsrechterlijke Raad en van de arresten van het Hof van Cassatie.

Voor deze rechtsmachten, wordt het collectieve arbeidsconflict door vier kenmerken bepaald :

1. door de betrokken partijen,
2. door zijn voorwerp en zijn oorzaak,
3. door zijn aard,
4. door zijn beweegredenen.

Bestanddelen van het collectieve arbeidsconflict.

5. *De bij het conflict betrokken partijen.*

Het conflict is slechts collectief als het voor een gemeenschap van belang is of als het een gemeenschap erbij betreft, die door de andere partij meent benadeeld te worden. Een groep van werknemers of van werkgevers, rechtspersonen of niet, moet het doen ontstaan.

Deze gemeenschap moet niet noodzakelijk een organisatie zijn; zij kan een eenvoudige uit de omstandigheden ontstane coalitie zijn.

Het Frans — en het Belgisch stelling recht beschouwen als tegenstanders in het conflict:

— een ongeorganiseerde groep van werknemers en hun werkgever,

— een beroepsvereniging van werknemers en één of meerdere ondernemingshoofden,

— een groep van werknemers en een beroepsvereniging van werkgevers,

— verschillende beroepsverenigingen van werknemers in conflict betreffende de voorrechten van hun beroep.

Wij willen verder gaan dan de gegevens van de rechtspraak en begripen daarbij, om het geheel af te maken de conflicten waarbij tegenover elkaar worden geplaatst:

— de verenigingen van werkgevers onderling,

— de arbeiders en hun syndicaat,

— de werkgevers en hun eigen beroepsvereniging,

voor zoverre het voorwerp van het conflict behoort tot het arbeidsrecht, in de brede zin van dit woord.

Het is dus de tussenkomst van de al dan niet georganiseerde groep die aan het conflict zijn collectief karakter geeft. Dit collectief karakter geldt voor al de fasen van het conflict, vanaf zijn begin tot in zijn gevolgen. Het blijft aan zijn gehele ontwikkeling verbonden. Het doet aldus de originaliteit van de techniek van het arbeidsrecht uitkomen (2).

De tussenkomst van de groep is gegrond op de oorzaak zelf van het conflict: het belang van de gemeenschap.

Met andere woorden gezegd, dit wijst op de voorname en fundamentele rol zowel van de werknemersverenigingen als van de werkgeversorganisaties en op de gepastheid van hun actie.

En nochtans, zijn de middelen waarvan deze actie zich bedient of de vormen die zij aanneemt bijna een uitdaging aan hun opdracht:

1) Meestal een feitelijke vereniging, weigeren deze organisaties iedere juridische vorm.

2) Deze weigering ontslaat ze van alle verantwoordelijkheid. De enige machten, en daardoor de enige verantwoordelijkheid, die hun worden toegekend

in rechte verschijnen

hebben vooreerst slechts betrekking op wel bepaalde zaken: op dit ogenblik verkiezing in de ondernemingsraden en, in het kader van de wet Servais,

machten verleend aan de paritaire commissies en aan de collectieve overeenkomsten

en daarna, ten gunste van de enige als representatief beschouwde organisaties.

3) Ten slotte, wordt hun actie in een pragmatisch en opportunistisch perspectief uitgeoefend: dit van de omstandigheden en de factoren van het ogenblik.

6. Voorwerp en oorzaak van het conflict.

Het collectief conflict heeft als oorzaak de bescherming, de erkenning of de benadeling van een collectief belang. Zijn doel bestaat in het treffen van de maatregelen die van aard zijn deze bescherming of deze erkenning te bekrachtigen of in de herstelling van de toegebrachte schade.

De wet zwijgt over de bepaling en de draagwijdte van het begrip «collectief belang».

A. In het recht van de Beroepsverenigingen vindt men een eerste benadering van het probleem.

Artikel 2 van de wet van 31 maart 1898 (3) bepaalt dat

de Beroepsvereniging tot doel heeft: de studie, de bescherming en de ontwikkeling van de beroepsbelangen van haar leden. Dit belang is niet steeds een rechtstreeks en persoonlijk belang maar een meer verspreid collectief belang (4).

Voor de rechtsleer, kan dit collectief belang de som zijn van de individuele belangen waarvan de Beroepsvereniging in dat geval slechts de centraliserende instantie is. Het kan een aan de gemeenschap zelf eigen belang zijn, in het onderhavige geval de vereniging (5).

De Raad van State interpreteert het begrip «individueel recht» in uitgebreide zin; hij begrijpt daarin zowel het corporatief — als het zuiver persoonlijk belang (6).

Van zijn kant, heeft het Hof van Cassatie voor de Beroepsverenigingen steeds het recht aanvaard om de herstelling te eisen van de schade die werd berokkend aan het uiteindelijk belang van de vereniging of aan de individuele belangen van haar leden.

Om te besluiten zal het collectief belang bepaald worden als een van de individuele belangen losgemaakt conceptbegrip dat aan het algemeen belang van het beroep beantwoordt (7).

Wij zijn het evenwel niet eens met de mening van de franse rechtspraak die het collectief belang beschouwt als de som van de individuele belangen.

7. B. In het sociale recht, plaatst een eerste onderscheid het individuele geschil tegenover het collectief conflict. De rechtsleer (8) rangschikt de individuele geschillen in twee groepen:

1. De geschillen eigen aan een individuele maatregel zonder invloed op de belangen van de gemeenschap, zelfs wanneer deze maatregel verschillende personen treft.

2. De geschillen waarvan het voorwerp een collectief belang is en waarvoor geen enkele vereniging het opneemt. Dit onderscheid is volledig kunstmatig.

Heeft een collectief karakter en daardoor een collectief belang, het geschil dat een principiële vraag stelt waarvan de oplossing de juridische toestand van verschillende leden van de vereniging aanbelangt.

Kan als collectief conflict bestempeld worden het geschil dat de rechten of de belangen van een gemeenschap, een vereniging of een groep van werknemers of werkgevers betreft.

Dit zal ondermeer het geval zijn voor:

— het geschil nopens de draagwijdte van een beschikking, van een overeenkomst,

nopens het representatief karakter van een syndicaat, nopens de waarde van een collectieve arbeidsovereenkomst.

— het individuele conflict wegens de collectieve gevolgen die eruit ontstaan:

- de afdanking van een afgevaardigde als zodanig,

- de afdanking van een arbeider die de hoedanigheid van vertegenwoordiger van het personeel heeft, zonder syndicale afgevaardigde te zijn,

- de afdanking wegens aansluiting bij een syndicaat.

De franse rechtspraak heeft bovendien en met recht als benadeling van het collectief belang bekrachtigd:

— de inbreuken op de vrijheid van mening, de syndicale vrijheid, de syndicale vertegenwoordiging, de rechten van de afgevaardigden van het syndicaat of van het personeel, de rechten van de leden van de ondernemingsraden...

— het belemmeren van de uitoefening van het stakings- of lock-outrecht.

Het doet er weinig toe of het conflict ontstaat ingevolge een individuele maatregel getroffen tegen een arbeider of een werkgever in het bijzonder of ingevolge een collectieve maatregel getroffen tegen meerdere werknemers

of werkgevers of tegen een categorie van arbeiders of werkgevers.

8. Talrijke auteurs vragen zich trouwens af of het verschil tussen individueel conflict en collectief geschil gerechtvaardigd is en of het niet behoort tot de zuivere rechtspraktijk ⁽⁹⁾.

Zij geven de voorkeur aan een onderscheid dat tal van vreemde wetgevingen aannemen ⁽¹⁰⁾.

Deze maken een onderscheid tussen:

— de geschillen nopens de toepassing van het recht, ook juridische conflicten genoemd,

— en de geschillen nopens de herziening van het recht, meer restrictief genoemd economische conflicten of belangenconflicten.

De juridische conflicten hebben betrekking op de uitleg of de toepassing van het bestaande recht; zij blijven dus binnen het kader van de juridische tucht.

Het antwoord op deze conflicten ligt in de tekst — de wet, de reglementering of de collectieve arbeidsovereenkomst — waarvan men zal pogen de geest objectief te bepalen, door hem te vergelijken met de tegenover elkaar staande eisen ⁽¹¹⁾.

De geschillen nopens de herziening van het recht hebben betrekking op de aan het bestaand stellig recht aan te brengen wijzigingen en de nieuwe betekenis van deze wijzigingen ^(11bis). Zij maken deel uit van de voorbereiding van de collectieve arbeidsovereenkomsten ⁽¹²⁾.

In de hun gegeven vorm, is de oplossing van deze laatste geschillen van juridische aard. In hun wezen zelf, worden zij door de billijkheid en de technische en economische omstandigheden beheerst.

De regeling van de juridische conflicten is van rechterlijke orde: de arbeidsrechtbanken, waar deze bevoegdheid hun wordt verleend, of de reglementaire of bedongen instanties. De geschillen nopens de herziening van het recht worden beslecht, ofwel door de partijen die nieuwe collectieve arbeidsovereenkomsten vastleggen of met addenda's de bestaande arbeidsovereenkomsten aanvullen, ofwel, bij ontstentenis, langs minnelijke of scheidsrechterlijke weg.

Het belang van dit onderscheid tussen deze twee soorten conflicten bestaat erin, dat het een betere opvatting en daardoor een betere toepassing of een betere opbouw van de collectieve arbeidsovereenkomsten veroorzaakt.

3. De aard van het geschil.

9. De betwisting moet op een arbeidsgeschil betrekking hebben. Het arbeidsconflict kan uit een dubbel oogpunt beschouwd worden:

— uit een beperkend oogpunt, dit van de contractuele betrekkingen — arbeids- of bediendencontract — die werkgever en arbeider bij het uitoefenen van een bepaalde beroepsbedrijvigheid binden; het betreft hier dus het arbeidsrecht, in de strenge zin;

— uit een ruimer oogpunt, dit van de collectieve betrekkingen. Deze betrekkingen verzekeren de eerbiediging van de syndicale vrijheid en de bescherming van de syndicale afgevaardigden en van de leden van de ondernemingsraad of van zijn kandidaten. Zij leiden eveneens de feitelijke- en de rechtsverhoudingen tussen de syndicale vereniging van werkgevers en de syndicale vereniging van loontrekkenden.

Deze nieuwe opvatting van het arbeidsconflict verruimt het begrip zelf van het arbeidsrecht; zij begrijpt daarbij de problemen eigen aan de beroepsorganisaties en door het feit zelf de geschillen die in zijn schoot ontstaan, zoals de conflicten

— tussen patronale verenigingen

— tussen arbeiders en hun syndicaat

— tussen de werkgevers en hun eigen beroepsvereniging wanneer deze conflicten arbeidsproblemen tot voorwerp hebben.

4. De bedoeling van de eisers.

10. Het franse Hof van Cassatie heeft de bestanddelen van een collectief arbeidsconflict met een nieuw element aangevuld: dit van de bedoeling van de eisers ⁽¹³⁾.

Pragmatisch als zij is, werd deze opvatting van het Hof van Cassatie gedictieerd door de mislukking van de in 1950 ingestelde verzoenings- en arbitrageprocedures.

Zij laat de partijen de keuze tussen twee vormen van procedures. Ofwel beschouwen zij het conflict als collectief en laten het door de bemiddelingscommissies of door de scheidsrechters beslechten, ofwel stellen zij het voor als een geheel van individuele geschillen, die ieder afzonderlijk voor de werkrechtsheraad worden gebracht.

Zodoende bekrachtigt de rechtspraak het spel van gelijklopende procedures.

De franse rechtsleer heeft deze evolutie in grote mate goedgekeurd.

Deze opvatting en maatstaf moeten verworpen worden. Inderdaad, opent hun uiteraard subjectief karakter, de deur voor een dubbele toewijzingsbevoegdheid.

Bepaling van het collectief arbeidsconflict.

11. Na dit eerste overzicht van de bestanddelen van het collectief arbeidsconflict, kan men dit laatste als volgt bepalen: « Het collectief arbeidsconflict bestaat uit de professionele contestatie, de professionele betwisting of het professioneel geschil tussen

— ofwel tegenover elkaar staande arbeidskrachten (al dan niet georganiseerde coalitie van werknemers en werkgevers of vereniging van werkgevers),

— ofwel met elkaar wedijverende arbeidskrachten (vereniging van werkgevers of arbeidersverenigingen),

— of in de schoot zelf van deze organisaties of verenigingen, wanneer dit geschil veroorzaakt wordt door een collectief belang dat eigen is aan het arbeidsrecht, waarvan de verdediging of de verwezenlijking niet rechtstreeks bij minnelijke schikking tot een goed einde kan worden gebracht, maar waarvoor het noodzakelijk bleek ofwel beroep te doen op de tussenkomst van een derde (gerechtelijke procedure, bemiddeling, arbitrage) waarvan het optreden de toevlucht tot uiterste oplossingen (staking, lock-out, oproer, opstand...) voorkomt of verschoont, ofwel gebruik te maken van deze meer rechtstreekse middelen.

In deze bepaling vindt men de vier bestanddelen van het collectief arbeidsconflict terug:

1. zijn karakter van conflict dat, om opgelost te worden, de tussenkomst van aan het geschil vreemde partijen noodzakelijk maakt, zonder het beroep op uiterste middelen uit te sluiten;

2. het bestaan van al dan niet georganiseerde verenigingen van arbeiders of van werkgevers, als partijen in de zaak, onverminderd een individuele vordering tegen de ene of de andere van deze verenigingen of in hun schoot zelf;

3. de verdediging of de verbetering van een collectief belang in tegenstelling met een individueel belang. Zodoende omvat de bepaling van het collectief arbeidsconflict zowel de rechtsconflicten als de zogenoemde economische of belangenconflicten of de conflicten van wijziging van het recht;

4. zijn oorzaak zelf, deze van een geschil ontstaan in het kader van het arbeidsrecht, of het nu gaat om de beginselen zelf die dit recht beheren, om de eigenlijke arbeidsbetrekkingen of om de normatieve beschikkingen eigen aan de arbeidsreglementering, de sociale zekerheid, de beroepsorganisatie.

Hoofdstuk II. - Aard en Juridisch Statuut van de Collectieve Arbeidsconflicten.

12. Kan men na het geven van deze bepaling de aard en het juridisch statuut van de collectieve arbeidsconflicten vaststellen?

De stof van de collectieve arbeidsconflicten heeft een dubbele oorsprong:

1. als eerste en voornaamste, de collectieve overeenkomsten waarvan zij een hoofdbestanddeel uitmaakt;
2. als daaraan ondergeschikt en als aanvulling, de reglementaire beschikkingen.

Daar zij van de collectieve overeenkomst onscheidbaar zijn, nemen de collectieve arbeidsconflicten hun aard en juridisch statuut aan.

13. Men heeft in ruime mate gesproken over het dualisme, kenmerk van deze nieuwe, door de « collectieve arbeidsovereenkomsten » gevormde juridische techniek.

1. De voorbereiding van de collectieve arbeidsovereenkomst is hoofdzakelijk contractueel ⁽¹⁴⁾.

Zij is een perfecte illustratie van art. 1134 van het Burgerlijk Wetboek.

De rechten en de plichten die deze overeenkomsten uitdrukken maken de wet van de partijen; de straffen die de overtreders treffen worden er door laatstgenoemden aan toegevoegd.

Zowel bij de syndicale verenigingen van werkgevers als van werknemers, beleeft men nu een afgetekende terugkeer tot de bedongen akkoorden en een ontwijfelbare voorkeur voor deze wijze en deze bron van verplichtingen, soms zelfs in weerwil van en in tegenstelling met de reglementaire beschikkingen ⁽¹⁵⁾.

Men zal zich bij wijze van voorbeeld, de polemiek herinneren, waaraan het Journal des Tribunaux ruchtbaarheid heeft gegeven en die betrekking had op de gegrondheid van de beschikkingen die werden vastgelegd door de overeenkomst betreffende de syndicale afvaardigingen in de sector van het Bouwbedrijf ⁽¹⁶⁾.

Aangezien het gaat om een van nature uit beweeglijke stof — haar toepassingsgebied wordt steeds uitgebreider — die beheerst wordt door de sociologische beweegredenen van het ogenblik, wordt het probleem het best op de conventionele manier benaderd.

In werkelijkheid stelt men vast dat het object van de collectieve overeenkomsten verder reikt dan de stof eigen aan de arbeidsreglementering en de contractuele arbeidsbeschikkingen en ook van toepassing is op het domein van de professionele organisatie.

Het optreden zowel van de sociale partners als van de organisaties en private groeperingen, vervangt geleidelijk dit van de grondwettelijke instellingen die ten voordele van de eersten afstand doen van hun recht van initiatief ⁽¹⁷⁾. Moet deze strekking werkelijk betreurd worden? In ons perspectief hoeft ze aangemoedigd te worden maar het is eveneens noodzakelijk dat zij beantwoordt aan bepaalde normen die eenvoudig genoeg zijn om enerzijds het spel van de contractuele vrijheid toe te laten maar anderzijds krachtig genoeg om een anarchistische toestand te vermijden.

Vastgelegd onder de vorm van kaderwet zouden deze normen tegelijkertijd een objectieve juridische toestand ⁽¹⁸⁾ tot stand brengen: de regel die het tweede kenmerk van de collectieve arbeidsovereenkomsten uitmaakt en waarbij hij zodoende door de overheid wordt bekrachtigd.

2. Reglementaire draagwijdte.

14. Dit aspect, dit reglementaire bestanddeel wordt in de uitwerksels van de overeenkomst weergegeven ⁽¹⁹⁾.

In het franse recht, worden deze uitwerksels verplicht

voor al de leden van het beroep, zodra de overeenkomsten door verenigingen met rechtspersoonlijkheid werden afgesloten.

In ons Belgisch stellig recht, ontstaat deze verplichting uit het K.B. genomen door de uitvoerende macht waarbij de ondertekenaars van de collectieve arbeidsovereenkomst hun verzoek hebben ingediend.

Zoals de auteurs, die deze kwestie bestudeerd hebben, het erkennen is het een wel onvolmaakte benadering van het probleem.

Verschillende pogingen werden aangewend om dit probleem beter te onderzoeken. De jongste is de Wet Servais. Om die reden, verdient zij weerhouden te worden.

15. In het raam van dit hoofdstuk, weerhouden wij van deze wet de volgende gegevens:

1. De wet vormt een kaderwet. Voor de paritaire commissies en de collectieve arbeidsovereenkomsten is de wet een werkterrein. Hun integratie wordt tot dit terrein beperkt. Dit is een belangrijk element: het beantwoordt aan de door ons hoger uitgedrukte wens.

2. De wet doet geen afbreuk aan de contractuele vrijheid van de sociale partners.

Aan de verenigingen wordt vrijheid van handelen gelaten bij het opmaken van de collectieve akkoorden. Deze collectieve overeenkomsten worden rechtsbron. Zij bepalen de rechten en de plichten van de werkgevers, de arbeiders en van hun organisatie.

Zodoende weerhoudt de wet als essentieel bestanddeel het contractueel aspect van de collectieve arbeidsovereenkomsten.

3. De wet wettigt het bestaan van de syndicale verenigingen in hun sedert lang bekende sociologische bouw en in hun verwickelingen en juridische draagwijdte. Zij voorziet alleen juridische bekrachtiging voor de zogezegde representatieve verenigingen; aan hen alleen worden de door de wet bepaalde machten verleend.

Naar mijn mening ziet de verslaggever daardoor een aanvaardbaar evenwicht tot stand gebracht tussen de drukingsgroepen en de Staat en de integratie van deze groepen in de gemeenschap, terwijl hun autonomie onaangetast blijft ⁽²⁰⁾.

De wet bekrachtigt het voorbehoud dat de syndicale verenigingen steeds hebben gemaakt tegen iedere rechtspersoonlijkheid en tegen iedere aansprakelijkheid, terwijl het hun de juridische bekwaamheid verleent om collectieve arbeidsovereenkomsten af te sluiten, in rechte te verschijnen en de opdracht die hun in de schoot van de paritaire comité's werd gegeven te vervullen.

16. Bij zijn voorbereiding beantwoordt het sociaal recht zodoende aan een dubbele taak:

— enerzijds, de wetgevende of reglementaire taak op initiatief van de Staatsorganen zelf,

— anderzijds, de taak van de syndicale verenigingen door de collectieve arbeidsovereenkomsten gebeurlijk bekrachtigd door de uitvoerende macht.

Inzake de door ons behandelde collectieve arbeidsconflicten en hun oplossing, voorziet de wet de mogelijkheid al de door de partijen gewenste bedongen beschikkingen in te lassen:

a) in de collectieve arbeidsovereenkomsten gesloten in de schoot van de ondernemingen of van de bedrijfstak vooreerst impliciet, wegens de vrijheid die zij aan de sociale partners uitdrukkelijk voorbehouden bij het sluiten van deze overeenkomsten,

daarna a contrario, bij het vernietigen van « de beschikkingen van een overeenkomst... die de regeling van de individuele conflicten aan scheidsrechters toevertrouwen »;

b) in de door de paritaire organismen gesloten collectieve arbeidsovereenkomsten voor de hogervermelde redenen, maar meer precies, in uitvoering van de aan de paritaire commissies en sub-commissies verleende opdracht ieder geschil tussen werkgever en werknemer te voorkomen of bij te leggen» (art. (38-2).

De meest volledige vrijheid beheerst de regeling van deze beschikkingen.

Titel II - Wijze om de collectieve arbeidsconflicten op te lossen.

Hoofdstuk I. - Regelingsprocedures.

17. Hoe worden de collectieve arbeidsconflicten opgelost?

Ons onderzoek verkoos te vertrekken van twee verschillende disciplines, ieder beziel met verschillende begripsbeginselen en waarvan het frans stellig recht en het belgisch stellig recht een volmaakte illustratie geeft.

De franse wetgever verkoos van bij het begin aan de betrekkingen tussen werkgevers en werknemers bij conflictsituaties een logische structuur te geven om het verloop en de oplossing ervan te vergemakkelijken en te harmoniseren.

Vijfenzeventig jaar lang, hebben verschillende gedetailleerde reglementeringen elkaar opgevolgd.

Tegenover de eerste wetgeving werd tamelijk snel afkeer betoond door degenen die het voorwerp ervan waren. De historische gebeurtenissen hebben de tweede nietig gemaakt. De derde heeft een zodanige evolutie ondergaan dat vandaag de dag het initiatief van de verzoenings- en arbitrageprocedure binnen de collectieve arbeidsovereenkomsten bij de belanghebbende partijen ligt: de werkgevers, de werknemers en de verenigingen die ze vertegenwoordigen.

Daarentegen, wordt het belgisch stellig recht beheerst door de op ervaring gegronde kennis die de betrekkingen tussen de sociale partners regelt. De enige vormen die deze betrekkingen regelen zijn deze die hen door de collectieve arbeidsovereenkomsten worden gegeven.

Pas vandaag de dag, in vergelijking met de vreemde wetgevingen eigenlijk wel zeer laat, tracht een wetsontwerp het statuut en de juridische aard van deze akkoorden te bepalen. Zoals wij hebben gezien, kent dit ontwerp een ruim deel toe aan de sociale partners, aan wie zij het initiatief en de vrijheid laat om hun betrekkingen contractueel te regelen.

Er bestaat geen aanleiding om ieder van deze rechten in detail te behandelen. Wat dient weerhouden te worden is wel het feit dat niettegenstaande zij met verschillende pogingen beginnen het belgisch en het frans stellig recht samenlopen in dezelfde regelingsvormen waartoe langs conventionele weg besloten wordt door de sociale partners die als representatief worden beschouwd voor de belangen van een ganse beroepsvereniging: werknemers of werkgevers van een bepaalde beroepsklasse of van de gehele economische gemeenschap.

Deze pogingen, in den beginne reglementair, in het frans stellig recht, pragmatisch in het belgisch stellig recht, leiden uiteindelijk tot drie wel bepaalde vormen van vrijwillige oplossing van de collectieve arbeidsconflicten:

1. De verzoening.
2. De arbitrage.
3. De bemiddeling.

1. De verzoening.

18. Bepaling.

De verzoening is een manier van onderhandelen die niet meer rechtstreeks door de partijen gebeurt maar ten einde een oplossing te geven aan het (de) conflict(en)

dat (die) hen tegenover elkaar stelt(stellen) door hen wordt toevertrouwd aan een verzoeningsorgaan, derde instelling, hetzij in het raam van een eigen speciaal geval, hetzij bij toepassing van een procedure vastgesteld door de collectieve arbeidsovereenkomsten.

De verzoening beantwoordt aan het zoeken naar een vergelijk dat de partijen in voldoende mate bevredigt opdat zij zouden aanvaarden afstand te doen van hun eisen, ongeacht of zij deze onvoldoende of niet gegrond beschouwen, of zouden willen getuigen van hun goede wil of van hun bezorgdheid voor de sociale vrede.

Deze goede wil van de partijen is de onontbeerlijke voorwaarde van deze procedure.

Het verzoeningsorgaan wordt paritair samengesteld uit vertegenwoordigers van de arbeidersverenigingen en in het algemeen onder het voorzitterschap van een afgevaardigde van de openbare macht.

Deze afgevaardigde is vaak een sociale opziener of bemiddelaar die, door de aard zelf van zijn beroepsbezigheid bijzonder geschikt is om deze opdracht te vervullen.

19. Procedure.

De partijen zelf geven ophelderingen aan dit verzoeningsorgaan; zij mogen mandatarissen afvaardigen, in het algemeen syndicale vertegenwoordigers, indien zij ze meer bekwaam achten om hun zaak te verdedigen uit hoofde van hun ervaring en hun kennis inzake arbeidsrecht.

De zaak wordt bij het verzoeningsorgaan in de eenvoudigste vormen aanhangig gemaakt. Een eenvoudig verzoekschrift of een eenvoudig door de partijen opgesteld verzoek is voldoende. Nochtans moet dit document voldoende klaar en gegrond zijn om de voorzitter van het verzoeningsorgaan waaraan het gewoonlijk gericht wordt toe te laten het naar deze instelling te verwijzen zodat deze laatste met kennis van zaken over de bestanddelen van het geschil kan beraadslagen.

Het proces-verbaal van verzoening stelt het akkoord van de partijen vast. Op zichzelf heeft het geen uitvoerbare kracht.

Het geeft de uitdrukking weer van de morele verbintenis van de partijen, onverminderd de sancties die zij zelf hebben vastgelegd, hetzij rechtstreeks in het bijzonder aan de verzoening onderworpen geval, hetzij in 't algemeen bij toepassing van de beschikkingen zelf van de collectieve arbeidsovereenkomsten die de verzoeningsprocedure voorzien.

Het proces-verbaal van niet-verzoening stelt de mislukking van de partijen vast. Het opent voor hen de weg naar de andere procedurevormen of actiemiddelen.

In het raam van de procedure die hun eigen is, zijn de aangenomen of geweigerde verzoeningsvoorstellen niet vatbaar voor verhaal.

20. Specifieke regel.

De verzoeningsprocedure volgt een specifieke regel.

In het Belgisch stellig recht, wordt haar inrichting overgelaten aan de volledige vrijheid en willekeur van de sociale partners. Deze bepalen zelf hoe zij zal fungeren. Zij kunnen het uitzonderlijk doen in een speciaal geval. Gewoonlijk verkiezen zij ze vast te leggen in het raam van het opstellen of het herzien van de collectieve arbeidsovereenkomsten.

Deze procedure heeft geen enkel formaal kenmerk.

Zij beantwoordt aan de wil van de partijen om hun geschillen op te lossen met de meest directe en de snelste middelen.

Dezelfde bezorgdheid om doeltreffend te zijn verbiedt, in beginsel, het gebruik van strijdmiddelen (lock-out, staking, boycot, weigering van discussie of andere...) vooraleer die verzoenings- of de arbitrageprocedure wordt uitgeput.

Beroep doen op de verzoening is volstrekt facultatief.

21. Aard van de verzoening.

Met de verzoeningsprocedure keren wij terug tot de grondslagen zelf van de overeenkomsten, tot de vrijheid die ze voorziet en tot de regels die het gemeen recht ter zake vaststelt.

Zoals werd gezegd « is de verzoening een daad die met het rechterlijk ambt verwant is... In tegenstelling met het vonnis en het scheidsgerecht geeft zij geen oplossing aan het geschil ».

Het zijn de partijen zelf die dit laatste oplossen door het aanvaarden, in gemeen overleg, van de door het verzoeningsorgaan voorgestelde regeling. In die zin, heeft de verzoeningsakte geen normatieve draagwijdte. ⁽²¹⁾.

22. Juridische grondslag.

Door haar uitslagen, berust de verzoeningsprocedure in zake collective arbeidsconflicten op de juridische beginselen die de dading en de inwilliging beheren. Op initiatief en op voorstel van het verzoeningsorgaan, geeft de oplossing van het conflict een concrete vorm ofwel aan de wederzijdse toegevingen tussen de sociale partners, ofwel aan het feit dat een van de partijen zich aansluit bij de eisen van de tegenstrever.

23. Dading.

In zijn eerste vorm, dekt het verzoeningsakkoord de bepaling zelf van de dading: « van een wederzijds beding waardoor de partijen een einde willen maken aan een geschil of een gebeurlijk geschil willen voorkomen, door het wederzijds verzaken aan een deel van hun eisen » ⁽²²⁾.

Dit beding komt door overeenstemming tot stand, is wederzijds bindend en is een contract onder bezwarende titel. Het vereist drie grondbestanddelen:

- een geschil dat ontstaan is of moet ontstaan
- de bedoeling er een einde aan te maken
- wederzijdse toegevingen.

Het vereist geldigheidsvoorwaarden, eigen aan iedere overeenkomst (toestemming, bekwaamheid, voorwerp en oorzaak).

Het veronderstelt een gedeeltelijke verzaking aan een betwist recht. De persoon die een schikking treft moet de bekwaamheid hebben om over dit recht te beschikken en dientengevolge om het over te dragen.

De dading kan verschillende rechten treffen, zodra deze twijfelachtig zijn. Geen enkele vorm wordt in beginsel vereist. Het geschrift voorzien door art. 2044 al. 2, wordt vereist ad probationem en niet ad solennitatem; het behoort niet tot het wezen zelf van het contract.

De dading heeft tegelijk een vernietigend en een verklarend uitwerksel.

— Een vernietigend uitwerksel door het feit dat iedere partij van een deel van haar aanvankelijk gestelde eisen afstand doet; dienvolgens kan zij tegenover de andere de exceptie van niet ontvankelijkheid inroepen tegen alle hernieuwing van de vordering.

— Een verklarend uitwerksel, eigen aan het recht dat het voorwerp van het geschil uitmaakt ⁽²³⁾.

De dading brengt twee persoonlijke verplichtingen mee:

De eerste, de beschikkingen en de voorwaarden uit te voeren onder dewelke zij werd afgesloten.

De tweede, de tussengekomen verbintenissen na te komen voor zover zij een tijdsbepaling voor de dading heeft bedongen.

De dading is slechts mogelijk als er een conflict, een geschil, ja zelfs een geding tussen partijen bestaat. Dit begrip veronderstelt dat er tussen partijen een tegenstelling van belangen bestaat, maar dan een tegenstelling van belangen die op juridisch vlak terecht komt door de eis of de aanspraak om over de grond ⁽²⁴⁾ in het gelijk gesteld te worden.

24. Dading in zake sociale rechten.

Mag men over sociale rechten een vergelijk treffen of er zelfs afstand van doen?

De vraag is belangrijk voor de werknemers. De maatregelen die onze sociale wetten opleggen hebben precies tot doel deze evenwichtsbreuk tussen werkgever en werknemer te voorkomen of te hertellen, in al de vormen en onder al de aspecten van hun arbeidsbetrekkingen.

De werkgever heeft volledig het recht er afstand van te doen. Voor de arbeider die hetzij rechtstreeks, hetzij door bemiddeling en met de bijstand van zijn syndicale vereniging, bij het conflict tussenkomt, ligt de zaak echter anders. De rechtsleer en de rechtspraak beschouwen als nietig elke dading over of elke voorafgaande berusting in gebeurlijke of nog niet verworven sociale rechten ⁽²⁵⁾. Daarentegen zijn al de dadingen over en berusting in reeds verworven rechten veroorloofd ⁽²⁶⁾.

25. Berusting.

Onder zijn tweede vorm — die van de aanvaarding van de stellingen van de tegenpartij — is het verzoeningsakkoord, evenals de berusting, een daad van eenzijdige toestemming. Het moet steeds al de geldigheidsvoorwaarden van de overeenkomsten in het algemeen verenigen. Het kan onvoorwaardelijk of voorwaardelijk, met of zonder voorbehoud, gegeven zijn. Het is aan geen enkele bijzondere vorm onderworpen en kan enkel voortvloeden uit een feit of een daad die noodzakelijk de wil impliceert om de tussengekomen beslissing te aanvaarden.

2. De arbitrage.

26. In het Belgisch stellig recht, is deze procedure uitzonderlijk. Zoals de auteurs het hebben vastgesteld, vormt haar toepassing in de praktijk geen rechtspraak.

Dit heeft een dubbele reden:

- de beslissing van het conflict behoort toe aan derden;
- de scheidsrechterlijke uitspraak verbindt de partijen; deze worden verplicht er zich naar te schikken.

Daarentegen heeft het frans stellig recht zijn eigen stempel gedrukt op deze vorm van regeling van de collectieve arbeidsconflicten.

Deze procedure heeft bij haar begin geen enkel verplicht karakter. De partijen zijn vrij ze aan te nemen of te weigeren.

Het verplicht karakter ontstaat uit de keuze die van dit procédé wordt gemaakt. De keuze spruit voort uit het scheidsrechterlijk compromisvoorstel dat bij gelegenheid van een bijzonder conflict tussenkomt. Het vergelijk bepaalt de opdracht van de door partijen aangestelde scheidsrechter.

Deze keuze kan eveneens voortspruiten uit de voorafgaande wil van de partijen, wil uitgedrukt in de arbitragebepaling ingelast in de overeenkomsten die zij hebben getroffen, meer bepaald in het onderhavige geval, de collectieve arbeidsovereenkomsten.

Eens deze procedure gekozen, is de scheidsrechterlijke uitspraak die het besluit ervan is, onder verschillende strafbepalingen verplicht voor de partijen.

27. De arbitrageprocedure.

Deze procedure heeft geen verplicht karakter. Zij verkrijgt het slechts wanneer zij het voorwerp is van een bedongen akkoord — de scheidsrechter wordt dan door de partijen gekozen — of wanneer zij uitdrukkelijk door de collectieve arbeidsovereenkomsten wordt voorzien. De wijze waarop de scheidsrechter wordt aangeduid is in dit geval door de overeenkomst voorzien.

Het proces-verbaal betreffende de weigering van bemiddeling bepaalt de bevoegdheid van het scheidsgerecht. Het

omschrijft het voorwerp van het conflict en de aan het scheidsrecht onderworpen problemen. De scheidsrechter is bevoegd voor de vragen die in de loop van deze procedure ontstaan en die in de lijn liggen van de ontwikkeling van het conflict zelf.

Het sociale scheidsrecht heeft een origineel kenmerk. Het verschilt met het scheidsrecht in privaatrecht waar het een eenvoudige rechterlijke daad is.

In privaatrecht, spreekt het scheidsrecht recht. Het past op het geschil bestaande juridische regels toe. Het kan evenwel recht scheppen, maar binnen de perken van het speciale geval dat wordt overgelegd, wanneer het als minnelijke regelaar aangesteld wordt.

In het arbeidsrecht, beslist de scheidsrechter in rechte over de juridische conflicten. Hij oordeelt en past het vigerende recht toe. Hij beslist in billijkheid over de andere conflicten, terwijl hij aldus optreedt als wetgever.

Ten opzichte van de wet van 11 februari 1950, worden als juridische conflicten beschouwd, de conflicten in verband met « de uitleg en de uitvoering van de wetten, reglementen, van kracht zijnde collectieve arbeidsovereenkomsten of arbeidsschikkingen ».

De andere geschillen zijn reglementeringsconflicten; zij hebben betrekking op kwesties die nog door geen juridische regel werden opgelost.

Wij komen hier niet terug op het onderscheid tussen arbitrageverdrag of compromis en de arbitragebepaling.

Wij zullen het dubbele ambt weerhouden dat de scheidsrechter in het sociale recht onder twee aspecten vervult

— een rechterlijk ambt, wanneer hij op het geschil reeds bestaande rechterlijke regels toepast,

— een wetgevend of verordenend ambt, wanneer hij nieuwe voorwaarden in de vereiste vorm opstelt.

In dit geval is hij schepper van recht.

3. De bemiddeling.

28. Deze vorm van verzoening is een aan het frans recht eigen nieuwigheid. Daarin gaat de grootste drijfkracht uit van de door de partijen gekozen bemiddelaar(s).

De bemiddelaar is geen verzoener. Hij zoekt voor het conflict een objectieve oplossing die niet afhankelijk is van de goede wil van de partijen maar hij doet dit op gezag van de gegevens zelf van het probleem: zo economische als sociale.

De bemiddelaar legt zijn voorstellen tot oplossing voor onder de vorm van aanbeveling. Zij is slechts bindend voor de partijen wanneer deze er hun goedkeuring aan hechten. Haar draagwijdte is dan louter moreel; zij is nauw verbonden met de innerlijke waarde van de voorstellen.

Bij deze redenen komt dan evenwel nog de publiciteit die de aanbeveling vergezelt om de goedkeuring van de partijen af te dwingen.

Oorspronkelijk beperkt tot het vaststellen, de verbetering of de hernieuwing van de collectieve arbeidsovereenkomsten in de loonakkoorden, werd de bemiddeling uitgebreid tot al de collectieve arbeidsconflicten.

In het frans recht, ligt deze procedure in de lijn van de verzoeningsprocedure. Zij wordt begonnen na de mislukking van deze laatste.

Behoudens uitdrukkelijke akkoordbevinding van de partijen, mag zij van ambtewege niet begonnen worden vóór de verzoeningsprocedure (27).

Hoofdstuk II - De geschiktheid van de hoger beschreven procedures.

29. Men kan de hoger beschreven procedures niet beoordelen zonder de nadruk te leggen op

— enerzijds, het kader zelf waarin zij gerangschikt worden,

— anderzijds, de rol gespeeld door hun voorvechters of agenten.

Dit onderzoek leidt ons tot het waarderingsoordeel dat over ze moet uitgesproken worden en, daardoor, tot de besluiten die er moeten uit getrokken worden voor de gunstige ontwikkeling van de sociale betrekkingen en voor de spoedige oplossing van de conflicten die er onvermijdelijk mee gepaard gaan.

30. 1. Beoefening van de procedures van vrijwillige schikking.

De vormen van vrijwillige schikking van de conflicten ontstaan

— ofwel uit de vrije wil van de partijen,

— ofwel uit de toepassing van de reglementaire beschikkingen.

In hun toepassing en in hun structuur, weerspiegelen de collectieve arbeidsovereenkomsten de vrije wil van de partijen: de sociale voorvechters, verdedigers van het collectief belang, de reden zelf van hun instelling.

De procedure die deze arbeidsovereenkomsten in de willekeurige regeling van de collectieve arbeidsconflicten instellen beantwoordt aan een bezorgdheid over een pragmatische doeltreffendheid, bron van sociale vrede, noodzakelijke vereiste voor de economische en sociale vooruitgang.

De ingestelde procedure kan zich door de bestaande reglementaire beschikkingen laten leiden. Zij kan ook — wat dikwijls gebeurt — volledig origineel zijn.

De reglementaire beschikkingen voorzien in het gebrek aan oefening dat gemeen is aan de sociale voorvechters.

De erkenning van de syndicale afvaardiging, bekrachtigd door het akkoord tussengekomen in de Nationale Arbeidsconferenties van 16 en 17 juni 1947, geeft aan deze instelling een leidende rol bij de oplossing van de conflicten in de schoot van de onderneming.

Zoals het wetsbesluit van 9 juni 1945 en het aanvullend besluit en de aanvullende wet, kent hetzelfde akkoord aan de paritaire commissies een even bedrijvige rol toe op het meer uitgebreide vlak van het beroep of van de streek.

Met het Permanent Bureau van Verzoening voorzien deze juridische instrumenten het orgaan naar waar deze bijzondere opdracht, met algemene instemming, kan verwezen worden.

De wet Servais bekrachtigt deze opdracht en deze rol. Zij legt de nadruk op het collectief karakter dat het conflict moet vertonen om het voorwerp van de procedure van verzoening en van arbitrage te kunnen uitmaken.

Tenslotte bekrachtigt zij de voorrang en de uitsluitende bezorgdheid van de arbeidsgerechten bij de beoordeling en de oplossing van de collectieve conflicten.

31. 2. Middelen tot het regelen van de collectieve arbeidsconflicten.

Zowel op het vlak van de overeenkomst als op het vlak van de reglementering wordt deze regeling verzekerd door, of zijn tot het verzekeren van deze regeling gemachtigd, de zogeheten beroepsorganisaties alleen, zo van werkgevers als van werknemers, hetzij regionaal hetzij nationaal, hetzij op het vlak van een bepaald beroep hetzij op het ganse sociaal-economische vlak.

Men weet dat de meeste van deze organisaties steeds elke vorm van rechtspersoonlijkheid geweigerd hebben.

Zo wordt het vraagstuk van de bekwaamheid van deze organen gesteld, voornaamste voorwaarde tot de uitoefening van de regelingsprocedures die wij reeds hebben geschetst.

Het onderscheid dat de auteurs maken tussen de bekwaamheid en de bevoegdheid is overbekend. (28)

De bekwaamheid is de geschiktheid om persoonlijk geldige dadingen te treffen; de bevoegdheid is de geschiktheid om geldige dadingen te treffen in andermans naam.

Wat het recht betreft, vinden wij de oplossing bij de Heer Henri De Page. ⁽²⁹⁾

Door de voor de dading of berusting vereiste bekwaamheid, verstaat men de bekwaamheid om te beschikken over de voorwerpen die in de dading begrepen zijn.

De overeenkomst tot dading of tot berusting wordt beoordeeld naargelang het voorwerp waarop zij van toepassing is.

In het raam van de zaak die ons bezighoudt is het voorwerp van de dading het collectief conflict. De werkgevers- of de werknemersorganisatie is rechtstreeks partij bij deze dading, tegelijk voor zichzelf en voor de leden van haar organisatie. Meestal zal dit gebeuren krachtens collectieve overeenkomsten waarin zij ontvangende en gevende partijen zijn.

In het onderhavig geval, mag men wat hen betreft naar het begrip van algemene lastgeving verwijzen.

Artikel 1988 lit. 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist de uitdrukkelijke lastgeving voor iedere dading die roerende of onroerende rechten betreft. Maar er wordt van dit algemeen beginsel afgeweken. Inderdaad wordt er toegelaten dat de sociale mandataris zonder uitdrukkelijke lastgeving dadingen kan treffen als het voorwerp van het geschil begrepen is in het geheel van de handelingen die onder zijn bevoegdheid vallen. ⁽³⁰⁾

Zonder de grond zelf van deze bekwaamheidsvraag te verwaarlozen, is de nietigheid die wegens onbekwaamheid of wegens gebrek aan bevoegdheid zou kunnen ingeroepen worden, een betrekkelijke nietigheid die de partijen moeten opwerpen.

Deze afwijking schijnt helemaal te spelen in het voordeel van de feitelijke verenigingen die de werkgeversbonden en de arbeidersverenigingen zijn. Zijn tussenkomst in de oplossing of in de vervolging van de conflicten behoort tot de eigen bevoegdheden van deze verenigingen, d.w.z. de verdediging van de belangen van hun leden.

Moest men deze thesis verwerpen, dan zal men de grondslag van de bekwaamheid van de syndicale verenigingen vinden in de door de Heer J. Dabin vooropgezette mening, waar hij aanvaardt dat een wezen de persoonlijkheid verdient zodra het om zijn opdracht te vervullen er behoefte aan heeft zich eigen rechten te laten toekennen waarvan het zal kunnen genieten, die het zal kunnen uitoefenen en waarover het de bewaking zal hebben ⁽³¹⁾.

De nieuwe wet Servais verleent aan de syndicaten uitdrukkelijk de macht om in rechte op te treden in al de geschillen waartoe de toepassing van deze wet aanleiding zou geven en voor de verdediging van de rechten die voor hun leden besloten liggen in de door hen gesloten overeenkomsten.

Het is de kern zelf van ons onderwerp.

Binnen de grenzen van het zo door de wet bepaalde voorwerp, worden de beroepsverenigingen dragers van recht en verkrijgen zij de rechtspersoonlijkheid die zij nodig hebben voor de uitoefening en de bewaring van het recht dat hun wordt toegekend.

32. Dienvolgens mag men besluiten en bevestigen dat de regelingsprocedures van de collectieve arbeidsconflicten, zoals zij hierboven werden beschreven, nauwkeurig aan hun doel beantwoorden.

Het kader waarin zij ondergebracht worden — collectieve overeenkomsten of reglementaire beschikkingen — maakt hun gebruik eenvoudig, gemakkelijk, direct, concreet en vlot.

Afgezien van het spijt dat de juristen betonen tegenover iedere niet of onvoldoend bepaalde feitelijke toestand, vergemakkelijkt het essentieel pragmatisch kenmerk van de

tussenkomst van de syndicale organisaties hun actie en maakt de toepassing van de oplossingen die volgens de bevoegdheden van de beschreven procedures werden vastgelegd, doeltreffender.

33. Voorwerp van de collectieve arbeidsconflicten.

Wij handelden reeds over het onderscheid door de rechtsleer en de rechtspraak gemaakt tussen

- de individuele conflicten en de collectieve conflicten;
- de juridische conflicten en de economische conflicten.

Het eerste onderscheid moet weerhouden worden. Het bedingt inderdaad de bevoegdheid van toewijzing. In overeenstemming met de wet Servais, verwijzen wij de individuele conflicten naar de arbeidsgerechten en onderwerpen wij de collectieve conflicten aan de beide onderzochte regelingsprocedures: de verzoening en de arbitrage.

De oorzaak zelf van het conflict is zonder belang. De regelingsprocedure van de collectieve arbeidsconflicten is toepasselijk

en op de juridische conflicten of conflicten nopens de toepassing van het recht

en op de conflicten nopens de herziening van het recht, economische conflicten of belangenconflicten.

Naar onze mening is dit onderscheid zuiver vormelijk.

Deze conflicten moeten ondergebracht worden in het kader van de arbeidsbetrekkingen, in de brede zin van deze term: individuele betrekkingen, collectieve betrekkingen met inbegrip van de beroepsbetrekkingen en in de eenheid van de beginselen die zowel voor de enen als voor de anderen gelden.

Bij de uitoefening van hun gerechtelijke opdracht, moeten de verzoenings- en arbitrageorganen van een dubbele bezorgdheid blijk geven:

- het eerbiedigen van de meer preciese regel van het recht van de collectieve overeenkomsten die vrijelijk tussen sociale partners werden afgesloten, of bij gebreke ervan volgens de hogervermelde reglementaire beschikkingen,
- het overschrijden en het volmaken van de regels van het recht door gehoor te geven aan de wetten van de billijkheid, meer in 't bijzonder als het economische conflicten of conflicten over de herziening van het recht betreft.

Besluiten.

34. Deze overwegingen leiden tot een dubbel besluit:

het eerste betreft de behandelde stof zelf, het tweede heeft betrekking op haar inschakeling in de evolutie zelf van de gemeenschap en van het sociale recht.

35. 1. De behandelde zaak zelf.

De wet Servais nopens de collectieve arbeidsovereenkomsten en de paritaire commissies verschaft een geldig maar onvolledig antwoord op de betrekkingen tussen sociale partners.

Zij bepaalt het kader en de sociale en juridische grond van hun werking, maar laat na ze te voltooien.

Inderdaad verschaft de wet geen enkel antwoord op de tekortkoming

ofwel van de sociale partijen om door collectieve arbeidsovereenkomsten hun betrekkingen te normaliseren of aan de vastgestelde collectieve arbeidsovereenkomst een volledig karakter te geven dat, om bij de zaak te blijven, namelijk de vrijwillige regeling van de collectieve arbeidsconflicten omvat,

ofwel van de institutionele instellingen (Nationale Arbeidsraad of hogere paritaire organisaties) die, in gebreke blijven om de hun door de wet verleende machten uit te oefenen in antwoord op het gebrek aan initiatief in eerste graad van de lagere syndicale verenigingen van werkgevers of van werknemers.

Deze leemte wordt in 't bijzonder gevoeld

— in de bedrijfssectoren of -takken die beschikken over een paritaire commissie of subcommissie, wanneer geen enkele collectieve arbeidsovereenkomst werd opgesteld of wanneer de bestaande collectieve arbeidsovereenkomsten zwijgen over de manier waarop de conflicten moeten worden opgelost.

— in de bedrijfssectoren of -takken die niet over een paritaire commissie of subcommissie beschikken, wanneer de Nationale Arbeidsraad en de hogere paritaire commissies zelf geen enkele collectieve arbeidsovereenkomst hebben gesloten of wanneer de door hen uitgewerkte collectieve arbeidsovereenkomsten onvolledig zijn.

Dientengevolge heeft de uitvoerende macht een drievoudige opdracht:

1. Voor al de bedrijfstakken paritaire commissies of subcommissies te voorzien, hetzij door een rechtstreekse tussenkomst, hetzij door ze te doen ontstaan.

2. Wanneer de paritaire commissies of subcommissies, de hogere paritaire instellingen en de Nationale Arbeidsraad geen of onvolledige collectieve arbeidsovereenkomsten hebben gesloten, een model collectieve arbeidsovereenkomst vast te stellen ten einde het gebrek aan de bedoelde instellingen te verhelpen.

3. De sectoren die verstoken zijn van paritaire instellingen te onderwerpen aan een reglementair stelsel waarvan de regels zouden geïnspireerd worden door deze die in de collectieve arbeidsovereenkomsten van de basisnijverheidstakken werden vastgesteld.

De reglementering zou door de uitvoerende macht bepaald worden na raadpleging en advies van de Nationale Arbeidsraad; zij zou bij Koninklijk Besluit afgekondigd worden.

Het Koninklijk Besluit zou kracht van wet hebben in de sectoren zonder eigen reglement, binnen de zes maanden na zijn afkondiging indien de belanghebbende takken vóór het verstrijken van deze termijn hun eigen collectieve arbeidsovereenkomst niet hebben getroffen of de bestaande collectieve arbeidsovereenkomsten niet hebben aangevuld. Deze reglementering zou dus over de overblijvende gevallen beschikken. De vastgestelde collectieve arbeidsovereenkomst zou het karakter van een vormgevende akte hebben.

36. 2. De evolutie van het sociale recht.

De jongste studies betreffende de geschiedenis van het sociale feit en het sociale recht hebben de verschillende tijdperken in hun ontwikkeling uitvoerig en afdoend beschreven. ⁽³²⁾

De geschiedenis van de collectieve arbeidsconflicten is deze van de machtsverhoudingen tussen de verenigde sociale groepen, ofwel in de persoon van hun leden, ofwel als zodanig met dezelfde economische taken.

De houding van deze verenigingen is nauw verbonden met het geheel van de arbeidsbetrekkingen.

Aan het kapitalisme in zijn oorspronkelijke vorm beantwoordt het vaksyndicalisme en het anarcho-syndicalisme.

Met de industrialisering doet het nijverheidssyndicalisme zich gelden. Ten slotte bereidt de onmiddellijke toekomst het heden ten dage nog aarzelande ondernemingssyndicalisme voor.

Voor ieder van deze tijdperken voorziet het arbeidersbewustzijn een aangepaste strijdmethode:

1) Oorspronkelijk geeft een syndicalisme van verzet een vaste vorm aan de onvoldaanheid van de individuen en zet ze tegen de macht en de bezittende klasse op. Dit verzet beoogt het bestaande stelsel te wijzigen. Het behoort tot de conflict dialectiek en het leidt tot het compromis en tot de hervorming.

2) Het syndicalisme van de onderhandeling dat erop volgt aanvaardt de bestaande toestand. Het brengt de economische structuur niet weer te berde. Gelegen op het niveau van de industriële betrekkingen beoogt het in de collectieve onderhandelingen aan de arbeider een krachtspositie te verzekeren.

Het neemt deel aan de dialectiek van samenspraak en komt tot uiting in een proces van samenwerking.

3) Het syndicalisme van toezicht vertegenwoordigt de laatste fase van de ontwikkeling. Het ligt in de bedoeling van dit syndicalisme tussen te komen op alle niveaus van het politieke en economische leven. Maar het weigert de rechtstreekse aansprakelijkheid van de macht, zowel in de onderneming als in de Staat.

Te dien einde gebruikt het tegelijkertijd de middelen van het verzet, van de onderhandeling en van de integratie. Daardoor streeft het drie wel bepaalde doeleinden na:

1. Het verzet dat het toelaat zijn hoedanigheid van vast aangestelde vertegenwoordiger van de werknemers te bevestigen.

2. De onderhandeling die het toezicht over de werkvoorwaarden verzekert.

3. De integratie die het ontvangende partij maakt in de uitwerking van het sociaal statuut van de arbeiders en in zijn toenemende verbetering.

Eenvoudiger gezegd, men kan in de sociale geschiedenis volgende punten tegenover elkaar stellen:

— de periode van de bemiddelingspolitiek die haar oorsprong en haar eerste ontwikkelingen kenmerkt.

— de periode waarin de arbeider, ofwel individueel, ofwel in hoofde van zijn beroepsverenigingen, door een bevestiging van zich zelf, een met de menselijke natuur overeenstemmende vrijheid terugvindt.

De door de arbeider aangewende stap gaat aldus van de dwang, in zijn van buiten opgelegde gedwongen vorm, tot de aanvaarding van de tussen de belanghebbenden zelf vrijelijk overwogen sociale normen.

Dat is een stap in de richting van de vooruitgang.

Zijn duurtijd kenmerkt de geëvolueerde — of de dicht bij hun volle ontplooiing staande gemeenschappen.

Onze stof over de collectieve arbeidsconflicten en bijgevolg deze over de regeling ervan is een stap in die richting.

M. G. TRACHTE

Bijzonder licentiaat in sociaal recht

(1) Deze studie wordt ontleend aan een proefschrift dat steller ervan verdedigd heeft, tot het bekomen van een bijzonder licentiaat in sociaal recht, onder de titel: «Over de vrijwillige regeling van de Collectieve Arbeidsconflicten — Bemiddeling en Arbitrage».

(2) J. Rivero et J. Savatier — Droit du Travail, 1964, blz. 274.

(3) Gewijzigd door het K.B. van 29 januari 1935 en bekrachtigd door de wet van 4 mei 1936.

(4) Solus et Perrot — Droit Judiciaire Privé, T. I., 1961 n°s 245 et 249.

(5) Mazeaud et Tunc — Traité de la Responsabilité Civile T. II 1958, n° 1879 à 1889.

(6) Buttgenbach André — Manuel de Droit Administratif — Bruxelles 1959, n° 511/ter.

(7) Coulombel — Le particularisme de la condition juridique des personnes morales, 1950, blz. 249.

(8) P. Durand et B. Vitu — Traité du Travail, T. III, 1956, n° 324, blz. 952 à 955.

(9) Lyon-Caen Chr. & S. 1966, page 34 cité par A. Brun La Jurisprudence du Travail, 1967, blz. 8. E. Vogel-Polsky — La conciliation des conflits du travail en Belgique — Droit et Pratique, 1966, blz. 8.

(10) Grunebaum-Ballin P. et Petit R. — Les conflits collectifs du travail et leur règlement dans le monde contemporain, 1954.

(11) J. Rivero et J. Savatier — Droit du Travail, 1964 blz. 216/217.

E. Vogel-Polsky — La Conciliation des conflits collectifs du Travail en Belgique — Droit et Pratique, 1966, blz. 8.

(12) P. Durand et A. Vitu — Traité du Travail, T. III n° 326. E. Vogel-Polsky — Op. cit. blz. 8 et 9.

(13) A. Brun — La Jurisprudence du Travail, 1967, pp. 681 et suivantes — obs. c/Trib. Civ. Rochechouart, 8.11.1957, C. Cass. Fr. Ch. Civ., S. Soc. 23.6.1960.

Droit Social 1961, blz. 48-49 en commentaren.

(14) J. Rivero et J. Savatier — Droit du Travail, 1964, blz. 258.

(15) J. Rivero et J. Savatier — Droit du Travail, 1964, blz. 258.

(16) La Construction, organe de la Fédération de la Construction, 27 janvier 1968 « Convention sur les délégations syndicales », blz. 20 et 21.

en commentaren van MM. Th. Cuvelier en M. Magrez « Et la loi dans les Bâtiments ? » J.T. 1968, n° 4608, 9 mars 1968, blz. 176-177 et n° 4620, 8 juin 1968, blz. 889.

(17) W.J. Ganshof van der Meersch — Pouvoirs de fait et règle de droit dans le fonctionnement des institutions publiques, 1957, blz. 166-167.

(18) A. Rouast et P. Durand — Précis du Droit de Travail, 1961, n° 201, blz. 268.

(19) J. Rivero et J. Savatier — Droit du Travail, 1964, blz. 258-259.

(20) Parl. Doc. Senaat n° 78, zitting 1967-1968, blz. 19-20.

(21) A. Mazy — Les modes d'intervention des commissions paritaires, 1968, blz. 124.

(22) R. Pr. Dr. B. V° Transactions nr. 5-6.

(23) Rép. Pr. Dr. B. — V° Transactions n°s 19, 28, 37, 47 à 49. H. De Page — Traité Élémentaire de Droit Civil Belge, 1941 Tome V n° 482, 483, 488, 492, 498, 508.

J. De Gavre — Le Contrat de Transaction, T. I., 1967 n°s 1, 2, 3, 9, 16, 21, 28, 29, 98, 170, 198.

(24) J. De Gavre — Le Contrat de Transaction, T. I, 1967, n°s 11, p. 31.

(25) Het stelsel van de jaarlijkse vakantie geeft er een voorbeeld van. De arbeider mag er geen afstand van doen. Deze afstand wordt trouwens wettelijk bestraft.

(26) J. De Gavre — Le Contrat de Transaction, T. I, 1967, n° 240-241 en de overvloedige aangehaalde rechtspraak, namelijk het arrest van het Hof van Beroep te Brussel op 6 april 1963. — Rev. Dr. Soc. 1964, blz. 18 — Pas. 1964, 11, 1968.

Mevr. Papier-Jamouille (Aann. Dr. Liège 1963, blz. 418-419) levert kritiek op het onbegrensde karakter van deze regel. Zij weigert de toepassing ervan op de sociale rechten en voordelen aangevuld met de strafbepalingen die de eerbiediging ervan verzekeren.

(27) P. Durand — La Loi du 26 juillet 1957 sur le règlement des conflits collectifs du travail. Droit Social 1958, blz. 144.

(28) H. De Page — Traité Élémentaire de Droit Civil Belge, Tome V., 1941, n° 492.

J. De Gavre — Le Contrat de Transaction, Tome I, 1967, n°s 98 à 100, 170, 177.

(29) H. De Page — Traité Élémentaire de Droit Civil Belge, Tome V, 1951, n° 493.

(30) J. De Gavre — Le Contrat de Transaction — Tome I, 1967, n° 176.

(31) J. Dabin — L'Etat, blz. 256, cité par M. Magrez — Droit Collectif du Travail, Tome I, blz. 37.

(32) Cfr. H. Janne — Le Système Social. Institut de Sociologie U.L.B. 1968.

Ph. De Woot — Pour une doctrine de l'entreprise. Le Seuil, Paris 1968.

MILITIE-AANVRAGEN.

OP WELK OGENBLIK MOETEN DE WETTELIJKE VOORWAARDEN VERVULD ZIJN ?

In een noot onder een beslissing van de Hoge Militieraad d.d. 23 april 1968 (R.W., 1968-69, 271; T. Best., 1968, 399) vestigt Mr. H. Van Eecke de aandacht op een evolutie die zou waar te nemen zijn in de rechtspraak van dit college, inzake uitstel of vrijlating op grond van kostwinnerschap. Thans zou ook uitstel of vrijlating verleend worden aan de dienstplichtige die pas na de maand januari de wettelijke voorwaarden vervult.

Dit is minstens een verrassende conclusie voor een commentaar bij een beslissing waarin expliciet wordt gezegd dat de wettelijke voorwaarden vervuld waren in de maand januari. Een drietal andere beslissingen (Zie R.W., 1967-68, 920; verder besproken onder nr. 12 van deze bijdrage) in de zin van de vermelde evolutie, moeten m.i. overigens als uitzonderingsgevallen beschouwd worden. In elk geval zijn ze in strijd met de sinds jaren gevestigde eensluidende rechtspraak van het Hof van Cassatie.

1. — De militaire dienstplicht is een politieke plicht en een politiek recht (G.W., art. 118; — Sw., art. 31, 6°; — Cass., 30 april 1936, Pas., 1936, I, 230) en bij een vordering m.b.t. een politiek recht is het de bijzondere wet welke bepaalt op welk ogenblik de wettelijke voorwaarden moeten vervuld zijn (Cass., 15 maart 1939, Pas., 1939, I, 147).

De regeling van de gecoördineerde dienstplichtwetten van 30 april 1962 is wel bekend: de voorwaarden voor uitstel en vrijlating moeten vervuld zijn op het ogenblik dat de aanvraag moet gebeuren: nl. in de loop van de maand januari van het jaar vóór dat waarnaar de lichte genoemd is, waartoe de aanvrager behoort (art. 20 § 1 gec. wetten; — art. 11 en 14 K.B. 30 april 1962).

Het is derhalve de lichte waartoe men behoort, welke bepaalt: 1° op welk ogenblik de wettelijke voorwaarden

moeten vervuld zijn, en 2° op welk ogenblik de « normale » aanvraag kan en moet gebeuren, m.b.t. deze lichte.

Het bekomen van één uitstel verleent geenszins een verworven recht voor de volgende jaren: bij elke latere aanvraag tot bekomen van verder uitstel, zal telkenjare opnieuw moeten onderzocht worden of de voorwaarden (blijven) vervuld zijn in de loop van de maand januari die achtereenvolgens in aanmerking komt (Cass., 6 maart 1967, Pas., 1967, I, 819).

2. — Een billijke rechtsverdeling vereist dat alle dienstplichtigen van eenzelfde lichte op dezelfde voet worden behandeld (1). Vandaar de algemene regel dat uitstel of vrijlating slechts kan verleend worden aan de dienstplichtige die in de maand januari, tijdens dewelke de aanvraag gedaan werd (of normaal moest gedaan worden), voldoet aan *alle* ingeroepen voorwaarden, gesteld in art. 10 of art. 12 van de dienstplichtwet (Cass., 13 maart 1967, Pas., 1967, I, 850; — Cass., 27 februari 1967, Pas., 1967, I, 801; — Cass., 27 juni 1966, Pas., 1966, I, 1371; — Cass., 21 januari 1963, Pas., 1963, I, 584; — Cass., 22 februari 1960, Pas., 1960, I, 717; — Cass., 10 november 1958, Pas., 1959, I, 257; — zie ook de arresten geciteerd onder nr. 4, inzake verandering van aanvraag).

Het militierechtscollege kan slechts rekening houden met de toestand die werkelijk bestond op het ogenblik van de aanvraag, en niet met een situatie die later ontstond of zou kunnen ontstaan (Cass., 3 mei 1965, Pas., 1965, I, 924).

Indien men zich niet houdt aan deze bepaling, zou het ogenblik waarop de zaak wordt behandeld door de militieraad, invloed kunnen uitoefenen op de beslissing, wat volstrekt onbillijk zou zijn ten aanzien van de andere

dienstplichtigen van dezelfde lichting (Cass., 16 april 1962, *Pas.*, 1962, I, 910; — H.M.R., 7 november 1961, *nz. Wou- ters*).

Het ontstaan van de wettelijke voorwaarden na de be- doelde maand januari kan slechts een grond voor beko- men van uitstel of vrijlating blijven, indien de wet deze uitzondering heeft voorzien: de enige uitzonderingen zijn: het buitengewoon uitstel (art. 11; — zie ook: Cass., 27 februari 1967, *Pas.*, 1967, I, 801), en de drie gevallen ver- meld in art. 16, 2° en 3° van het K.B. van 30 april 1962 (2°).

3. — De *aanvraag* zelf kan wel laattijdig gebeuren, maar dan alleen op voorwaarde dat vóór het verstrijken van de termijn de gestelde vereisten vervuld waren, en bovendien bij de *aanvraag* uitzonderlijke redenen werden opgegeven, tot opheffing van het verval (art. 20 § 3; — Cass., 22 fe- bruari 1960, *Pas.*, 1960, I, 717; — M.R. Oost-Vl., 19 april 1966, *inz. Willockx*: *aanvraag* niet ontvankelijk, gezien aangebrachte redenen niet als uitzonderlijk kunnen aan- vaard worden). (3°)

Deze bepaling onderstelt noodzakelijkerwijze als toe- passingsvoorwaarde dat werkelijk verval is opgelopen, d.w.z. dat de dienstplichtige binnen de wettelijke termijn geen *aanvraag* heeft ingediend, die tot hetzelfde doel strek- te, als de na het verstrijken van de termijn ingediende *aanvraag* (Cass., 15 februari 1960, *Pas.*, 1960, I, 698; — Cass., 10 november 1958, *Pas.*, 1959, I, 257).

4. — Het is mogelijk in elke stand van de zaak voor de militierechtscolleges het voorwerp van zijn *aanvraag* te wijzigen, of een reden door een andere te vervangen (art. 20 § 4).

Dit weeral op voorwaarde dat de voorwaarden gesteld voor de veranderde *aanvraag* reeds bestonden op het ogenblik van de oorspronkelijke *aanvraag* (Cass., 13 maart 1967, *Pas.*, 1967, I, 850; — Cass., 2 mei 1966, *Pas.*, 1966, I, 1102; — Cass., 16 april 1962, *Pas.*, 1962, I, 910; e.a.).

De bepalingen van art. 20 § 4 hebben niet noodzakelijk tot gevolg dat de dienstplichtige welke afstand heeft ge- daan van een regelmatig ingediende *aanvraag*, later geen nieuwe *aanvraag* meer kan doen, bij toepassing van art. 20 § 3, en gegrond op een andere voorwaarde (Cass., 20 juni 1966, *Pas.*, 1966, I, 1332; *R.W.*, 1966-67, 702).

Dergelijke wijziging van *aanvraag* kan ook in onderge- schikte orde gebeuren (bv. ter zitting van de militieraad), voor het geval de hoofd-*aanvraag* niet zou verleend wor- den (H.M.R., 23 november 1965, *inz. Bouwen*, nr. 184).

5. — Een regeling is voorzien voor de dienstplichtige welke slechts na de 15de januari verneemt dat hij bij de lichting van een volgend jaar werd ingedeeld (art. 16, 6° K.B. 30 april 1962). Dit is het geval bij een voorlopige afkeuring en bij het laattijdig bekomen van een uitstel, hetzij omdat de *aanvraag* zelf laattijdig was (art. 20 § 3), hetzij omdat de procedure werd verder gevoerd voor de Hoge Militieraad, eventueel ook Hof van Cassatie (4°).

Deze dienstplichtige heeft de kans om binnen de maand na kennisgeving van het bekomen uitstel (of de voorlopige afkeuring) een *aanvraag* te doen m.b.t. de latere lichting, waarbij hij zopas werd ingedeeld. De ingeroepen voor- waarden moeten vanzelfsprekend vervuld zijn in de maand januari die in aanmerking komt met deze nieuwe lichting.

Dit is trouwens het grondig verschil tussen art. 16, 2° tot en met 5° enerzijds, en art. 16, 6° (K.B. 30 april 1962) anderzijds: de eerste paragrafen zijn een uitzondering op de algemene regel dat de voorwaarden moeten vervuld zijn in januari. Paragraaf 6° is dat niet, maar is louter een door de wet voorziene opheffing van verval voor een laattijdige *aanvraag*.

6. — Volgens zekere rechtspraak van de Hoge Militie- raad moeten de gronden voor uitstel of vrijlating bestaan

zowel op het ogenblik van de indiening van de *aanvraag*, als op het ogenblik van onderzoek en behandeling door de militieraden (A.P.R., Tw. *Militie*, nr. 341: een vijftal beslissingen uit de jaren 1951-56).

Dergelijke dubbele voorwaarde wordt m.i. door de wet niet vereist; gezien hier aan de wet iets wordt toege- voegd, kunnen deze beslissingen niet bijgetreden worden. Ze zijn overigens kennelijk in strijd met de reeds geciteer- de arresten (zie vooral: Cass., 3 mei 1965, *Pas.*, 1965, I, 924).

Er kan slechts rekening gehouden worden met de toestand bestaande in januari: zo werd uitstel verleend aan een dienstplichtige die in januari tot dezelfde lichting behoor- de als zijn broer (art. 10 § 1, 4°) alhoewel deze broer op het ogenblik van de behandeling der *aanvraag* reeds tot een latere lichting behoorde, ingevolge inmiddels beko- men uitstel (H.M.R., 4 juni 1968, *inz. Combes*, nr. 543).

Vrijlating als kostwinner van zijn vader-weduwenaar werd verleend aan de dienstplichtige wiens vader over- leden was op 1 februari, en alhoewel op het ogenblik van de behandeling door de militieraad in feite geen enkele steungerechtigde persoon meer bestond (M.R. Oost-Vl., 2 april 1968, *inz. Meirlaen*). De algemene regel moet niet noodzakelijk uitsluitend in het nadeel van de dienstplich- tige worden uitgelegd en toegepast.

7. — Inzake kostwinnerschap is o.m. vereist dat het door de aanvrager ingebrachte bedrijfsinkomen onmis- baar is voor het gezinsonderhoud (A.P.R., Tw. *Militie*, nr. 151 en volg., en de aldaar geciteerde rechtspraak).

De militierechtscolleges beschikken hier over een soe- verein appreciatie recht (Cass., 31 mei 1965, *Pas.*, 1965, I, 1057; — Cass., 19 februari 1962, *Pas.*, 1962, I, 702; e.a.).

Het probleem is gekend: de dienstplichtige zal niet als onmisbare kostwinner kunnen beschouwd worden, in- dien er in de familie andere personen of kinderen zijn, zelfs gehuwde kinderen, die voldoende inkomsten bezit- ten om de steungerechtigde persoon het noodzakelijk on- derhoud te verschaffen (Cass., 30 januari 1967, *Pas.*, 1967, I, 652: twee ongehuwde zusters, niet inwonend; — Cass., 2 februari 1958, *Pas.*, 1958, I, 590: gehuwde zuster, niet in- wonend; — Cass., 20 april 1953, *Pas.*, 1953, I, 637: twee on- gehuwde broers; — H.M.R., 17 januari 1969, *inz. Van Parijs*, nr. 266: twee gehuwde broers; — H.M.R., 13 de- cember 1963, *inz. Boulton*: gehuwde zusters; — H.M.R., 5 maart 1954, *inz. Deloge*: ongehuwde zuster, niet inwo- nend; enz.).

De militieraad zal appreciëren wat in concreto « vol- doende » inkomsten zijn, en of al dan niet mag aanvaard worden dat de inkomsten van de aanvrager-kostwinner minstens voor een gedeelte noodzakelijk zijn.

Is geen middel tot verbreking, het verzoek na te gaan dat de inkomsten van een ongehuwde zuster in feite niet bijdragen in het onderhoud van het gezin (Cass. 6 maart 1967, *Pas.*, 1967, I, 820) noch het middel afgeleid uit een wijziging van de familiale situatie na de beslissing van de Hoge Militieraad (Cass., 29 juni 1964, *Pas.*, 1964, I, 1156).

Ter illustratie van het door de militieraden uitgeoefende appreciatie recht, volgende rechtspraak:

8. — Uitsel of vrijlating werd verleend, alhoewel in het gezin nog andere personen dan de aanvrager inkomsten hadden:

— gezin met 4 kinderen ten laste, ongehuwde broer met 7.000 F. per maand, inwonend (H.M.R., 30 april 1969, *inz. Scheldeman*, nr. 311).

— gezin met 2 kinderen ten laste, ongehuwde zuster, inwonend met 5.000 F. per maand (H.M.R., 7 februari 1969, *inz. Coene*, nr. 157).

— aanvrager zelf gehuwd met vrouw die 5.000 F. per maand verdient; gehuwde zuster met 15.000 F. per maand: er kon bewezen worden dat beide gezinnen zeer zware

lasten hadden (o.m. bouwen woning) (H.M.R., 7 februari 1969, inz. Maertens, nr. 269).

— ongehuwde zuster, inwonend, met 10.000 F. per maand (M.R. West-Vl., 1968, inz. Vanherle). (5)

— ongehuwde zuster, niet inwonend, met 7.500 F. per maand (M.R. Oost-Vl., 27 april 1965, inz. Vanderstraeten).

— ongehuwde zuster, inwonend, met 12.000 F. per maand (M.R. Oost-Vl., 30 april 1968, inz. Vanderbeken).

— ongehuwde broer, niet inwonend, met 9.000 F. per maand (M.R. Oost Vl., 4 juni 1968, inz. Vandamme).

9.— In volgende gevallen werd uitstel of vrijlating *ge-weigerd*: dienstplichtige met ongehuwde zuster, die 66.724 F. verdiende (beslissing H.M.R. bevestigd door Cass., 19 februari 1962, *Pas.*, 1962, I, 703); dienstplichtige met ongehuwde zuster, inwonend, die 11.800 F. per maand verdiende (H.M.R., 7 februari 1969, inz. Goetry, nr. 222).

10. — Zoals alle andere voorwaarden, moet ook de vereiste van onmisbaarheid vervuld zijn in de maand januari. Dit stelt soms problemen in het gezin waar een broer of zuster van de aanvrager huwt na 31 januari, en vooraleer de aanvraag door de militieraad wordt behandeld.

De raad kan natuurlijk eerst en vooral soeverein appreciëren of de inkomsten van deze broer of zuster, in januari al dan niet voldoende *waren* (H.M.R., 23 april 1968, inz. Rennies, R.W., 1968-69, 271; T. Best., 1968, 399).

Ingeval deze inkomsten als voldoende worden beschouwd, is aan één der voorwaarden gesteld in art. 10 § 1, 1° niet voldaan, en kan geen uitstel of vrijlating verleend worden (H.M.R., 14 december 1965, inz. Maes, nr. 244; — H.M.R., 7 december 1965, inz. Campine, nr. 216; e.a.).

Een beslissing in tegenovergestelde zin moge in veel gevallen billijk zijn, ze is wettelijk niet te verantwoorden.

11. — Ongetwijfeld kan strikte toepassing van de wet in bepaalde gezinnen en onhoudbare situatie doen ontstaan die ook door de wetgever niet werd gewild. «Het criterium van het kostwinnerschap blijft steeds dat de milicien de onmisbare steun moet zijn van het gezin; bijgevolg, door het wegvallen van zijn salaris, wedde of inkomen, zou het gezin in geldelijke nood, in een behoeftetoestand verkeren, omdat het tenslotte bijna uitsluitend moet leven van de vrucht van zijn arbeid.» (*Parlem. Doc.*, Kamer, Zitt. 1950-51, nr. 301, blz. 16).

De wet voorziet gelukkig dan ook een speciale uitzondering inzake kostwinnerschap: verwijzing door de militieraad naar de Hoge Militieraad, omdat niet alle (of geen enkele) voorwaarden gesteld in art. 10 § 1, 1° vervuld zijn, alhoewel er speciale omstandigheden zijn die voor inwilliging van de aanvraag pleiten (art. 28 § 4). Na dergelijke verwijzing kan de Hoge Militieraad met eenparigheid van stemmen het gevraagde uitstel of de vrijlating toch verlenen (art. 37 § 3).

Indien de militieraad op zo'n verzoek niet ingaat, en niet verwijst, is de Hoge Militieraad echter niet meer bevoegd om de ingeroepen speciale omstandigheden te beoordelen (Cass., 6 januari 1964, *Pas.*, 1964, I, 464).

Het huwelijk van een broer of zuster, na 31 januari doch vooraleer de aanvraag wordt behandeld, en dat werkelijk als gevolg heeft dat de voorwaarden gesteld in art. 10 § 1, 1° vervuld worden na de gestelde termijn, moet m.i. ongetwijfeld als een «speciale omstandigheid» beschouwd worden, die toepassing van art. 28 § 4 en art. 37 § 3 rechtvaardigt. Een huwelijk dat op het ogenblik van de behandeling der aanvraag nog te verwachten is, zal al moeilijker als «speciale omstandigheid» kunnen aanvaard worden (Cass., 13 februari 1967, *Pas.*, 1967, I, 717).

12. — Wat nu betreft de rechtspraak van de Hoge Militieraad i.v.m. dit probleem inzake kostwinnerschap, mag

zonder enige twijfel worden aanvaard dat het grootste gedeelte van de beslissingen inhouden dat *alle* voorwaarden gesteld in art. 10 § 1, 1° moeten vervuld zijn in januari. In enkele gevallen werd hiervan afgeweken, en werd uitstel of vrijlating verleend, zelfs aan een dienstplichtige wiens zuster *weldra* in het huwelijk zal treden (H.M.R., 20 februari 1959, inz. Colart; — H.M.R., 30 december 1958, inz. Claeys: zie A.P.R., TW. *Militie*, nr. 152).

In 1966 oordeelt hetzelfde college echter dat deze omstandigheid niet eens een grond is voor toepassing van art. 37 § 3 (beslissing inz. Vandenbosch, bevestigd door Cass., 13 februari 1967, *Pas.*, 1967, I, 717).

Tenslotte zijn er de drie beslissingen waarbij uitstel of vrijlating werd verleend aan een kostwinner wiens zuster of broer huwde na 31 januari, doch vooraleer de zaak behandeld werd (H.M.R., 13 september 1966, inz. Bonroy, nr. 92; — H.M.R., 14 december 1965, inz. Luyten, nr. 243; — H.M.R., 22 december 1964, inz. Van Nieuwenhove, nr. 124; — geciteerd door Mr. H. Van Eecke, in zijn overzicht van rechtspraak, R.W., 1967-68, 920, nr. 24).

Vooraf moet opgemerkt worden dat niet bekend is in hoeverre de Hoge Militieraad in deze gevallen rekening heeft gehouden met de inkomsten van de broer of de zuster. Mogelijk werd geoordeeld dat deze onvoldoende waren, in januari, doch werd dit in de motivering niet expliciet vermeld.

Belangrijker is dat twee beslissingen inmiddels werden verbroken. In de zaak Luyten weliswaar omdat het beroep niet tijdig was ingesteld binnen de 15 dagen (Cass., 20 juni 1966, *Pas.*, 1966, I, 1331) doch in de zaak Bonroy uitdrukkelijk omdat aan de gestelde voorwaarden niet was voldaan in de loop van de maand januari 1966.

De verbroken beslissing van 13 september 1966 motiveerde o.m. «dat de zuster van belanghebbende gehuwd is op 4 augustus 1966, en sedert deze datum de inkomsten van laatstgenoemde onmisbaar zijn voor het onderhoud van het gezin, zodat derhalve voldaan is aan alle voorwaarden van art. 12, § 1, 7°.»

De vaststelling dat alle voorwaarden slechts sedert augustus vervuld zijn, is kenelijk in strijd met de bepaling dat ze moeten vervuld zijn op het ogenblik der aanvraag (27 januari 1966). Zelfs bij een laattijdige aanvraag, bij toepassing van art. 20 § 3 is dat nog het geval, en slechts art. 11 (buitengewoon uitstel) is een uitzondering op deze regel (Cass., 27 februari 1967, *Pas.*, 1967, I, 801).

13. — Zo op grond van de vermelde beslissingen al kon gesproken worden van een evolutie in de rechtspraak van de Hoge Militieraad, dan zal het arrest Bonroy hieraan wellicht vlug een einde stellen.

Zeker is dat deze drie beslissingen wettelijk *niet* verantwoord zijn. Men kan het dan ook niet eens zijn met Mr. H. Van Eecke, waar hij zegt dat de militieraden uitstel of vrijlating mogen toestaan van het ogenblik af dat de dienstplichtige de wettelijke voorwaarden uiterlijk vervult voordat de zaak voor de militieraad wordt opgeroepen (R.W., 1968-69, 272; T. Best., 1968, 399).

Hiervoor is beslist een wijziging van de dienstplichtwet noodzakelijk. (6)

Een strikte toepassing van de bestaande wet geeft overigens minder aanleiding tot onbillijke beslissingen, als soms mocht lijken.

Voor het laattijdig ontstaan van de voorwaarden van kostwinnerschap ingevolge overlijden of zware ziekte, bestaat het buitengewoon uitstel (art. 11, en de gelijkstellingen van art. 17 § 2). (7)

En voor wie werkelijk onmisbaar wordt ingevolge een «laattijdig huwelijk» van broer of zuster, bestaan voor de militieraad ruime mogelijkheden het uitstel of de vrijlating toe te staan binnen het kader van de wet. Hetzij door toepassing van art. 28 § 4 en art. 37 § 3, hetzij door een motivering i.v.m. de inkomsten van deze broer of zus-

ter in de loop van de maand januari die in aanmerking moet genomen worden. (om te eindigen bij ons uitgangspunt: H.M.R., 23 april 1968, R.W., 1968-69, 271; T. Best., 1968, 399).

Hubert MESTRUM,
Advocaat bij het Hof van Beroep te Gent

(1) G.W., art. 6; - Administratief Lexicon, Tw. *Militie*, nr. 61; - principe waarnaar de dienstplichtwetten overigens dikwijls verwijzen (zie bv. het K.B. van 24 oktober 1966, *Stsbl.*, 17 november 1966; *Omnilegie*, 1966, nr. 1029, blz. 1350).

(2) Deze gevallen zijn: 1) vrijlating gegrond op art. 12, § 2, aanvraag ingediend door dienstplichtige die ten minste vijf broers of zusters in leven heeft, maar die zich in de maand januari van het in art. 14 bepaalde jaar nog niet op die toestand kon beroepen 2) hetzelfde voor de vrijlating wegens drie broederdiensten 3) hetzelfde voor aanvraag om vrijlating gegrond op art. 12, § 3, alinea 2, door dienstplichtige

die als tweede lid van het gezin wenst beschouwd te worden als onmisbare steun.

(3) Uitzonderlijke redenen, tot opheffing van verval: zie A.P.R., Tw. *Militie*, nr. 345.

(4) De aanvragen ingediend in januari moeten door de militieraden behandeld worden vóór 31 oktober van het jaar vóór dat waarnaar het samen te stellen contingent genormd wordt (Min. Besl. van 2 mei 1962, *Stsbl.*, 9 mei 1962; *Omnilegie*, 1962, nr. 480, blz. 830).

(5) Deze beslissing is geenszins kenmerkend voor de rechtspraak van de militieraad West-Vlaanderen: bv. in de zaak Coene (11 september 1968) werd in een gezin met twee kinderen ten laste, een inkomen van 5.000 fr. van een ongehuwde zuster reeds als «voldoende» beschouwd (vernietigd in beroep, H.M.R., 7 februari 1969, nr. 157).

(6) Een uitzondering in deze zin zou kunnen ingeschakeld worden in art. 16 K.B. 30 april 1962 (zie voetnoot 2).

(7) De gelijkstellingen van art. 17 § 2 zijn limitatief te interpreteren (zie ook: A.P.R., Tw. *Militie*, nr. 328). Het verlaten van de ouderlijke woning door een ongehuwde zuster, om in concubinaat te gaan leven, rechtvaardigt geen toepassing van dit art. (Cass., 16 juni 1954, *Pas.*, 1954, I, 886).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 14 april 1969.

Voorzitter: M. Rutsaert.
Raadsheer-verslaggever: M. Naulaerts.
Advocaat-generaal: M. Dumon.

Verkeer. — Art. 25 Verkeersreglement. — Verandering van richting. — Begrip.

Art. 25 verkeersreglement onderstelt een verandering van richting hetzij naar rechts, hetzij naar links. Een bestuurder die aan een kruispunt zijn weg in rechte lijn vervolgt, kan niet geacht worden van richting te veranderen, zelfs indien de weg die hij inslaat een andere naam draagt dan die welke hij vóór het kruispunt volgde en voorzien is van een teken nr. 1a.

Ulens t./ Reniers e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 5 december 1968 in hoger beroep gewezen door de Correctionele rechtbank te Leuven;

1. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de strafvordering ingesteld tegen

a) eerste verweerster:

Overwegende dat eiser niet bevoegd is om een voorziening in te stellen tegen de beslissing over de tegen een medebeklaagde ingestelde strafvordering;

b) eiser:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 25, 2, d, van het Verkeersreglement en 4 van de wet van 1 augustus 1899;

doordat het bestreden vonnis beslist dat eiser «vergeefs beweert dat hij, komende van Hannuit, in het midden van de baan moest rijden om overeenkomstig artikel 25, 2, d, van het Verkeersreglement links naar Landen af te slaan, daar de gegevens van de schets aantonen dat de weg op Landen volkomen in het verlengde van de weg op Hannuit is gelegen, hetgeen een manoeuvr naar links totaal uitsluit»;

terwijl, eerste onrdeel, artikel 25, 2, d, toepasselijk is op elke bestuurder die naar links wil afslaan om de rijbaan te verlaten; door linksafslaan bedoeld wordt «links ten opzichte van de rijbaan van de gevolgde weg»; men dus links afslaat ten opzichte van een op een kruispunt naar

rechts afbuigende weg, wanneer men slechts recht door hoeft rijden om de links van de gevolgde weg gelegen zijweg in te rijden;

tweede onderdeel, de stelling van het vonnis slechts juist zou zijn indien op het kruispunt de weg naar Landen als de voortzetting van de weg komende van Hannuit zou moeten aangezien worden; de weg komende van Hannuit echter verder loopt naar Sint-Truiden, terwijl de weg naar Landen slechts een zijweg is; zulks te meer blijkt uit de omstandigheid dat, blijkens de ter plaatse aangebrachte verkeersstekens, de weggebruikers komende van Landen op het kruispunt de voorrang verschuldigd zijn aan die welke uit Sint-Truiden komen; mocht de rechter in hoger beroep een andere plaatselijke toestand in aanmerking genomen hebben dan die welke uit de door de verbalisanten opgemaakte schets blijkt, hij artikel 4 van de wet van 1 augustus 1899 zou geschonden hebben;

Overwegende dat het bestreden vonnis aanneemt, zonder dienaangaande bestreden te worden, dat volgens de door de verbalisanten opgemaakte schets de weg op Landen volkomen in het verlengde van de weg ou Hannuit gelegen is; dat het tevens aanneemt dat, volgens dezelfde schets, de weggebruikers die uit de richting Landen komen op het kruispunt de doorgang moeten vrijlaten voor de uit de richting Sint-Truiden komende bestuurders;

Overwegende dat het vonnis vaststelt dat eiser uit Hannuit gereden kwam en zijn weg vervolgde in de richting van Landen;

Overwegende dat het uit evengemelde omstandigheid dat de weg op Landen volkomen in het verlengde ligt van de weg op Hannuit, wettelijk kon afleiden dat artikel 25 van het Verkeersreglement niet toepasselijk was;

Overwegende dat dit artikel immers een verandering van richting onderstelt hetzij naar rechts, hetzij naar links, een bestuurder die aan een kruispunt zijn weg in rechte lijn vervolgt niet kan geacht worden van richting te veranderen, zelfs indien de weg die hij inslaat een andere naam draagt dan die welke hij vóór het kruispunt volgde en voorzien is van een teken nr. 1a;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

2. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de door eiser en tegen eiser ingestelde burgerlijke vorderingen:

Overwegende dat eiser geen bijzonder middel aanvoert;

Om deze redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt eiser in de kosten.

Noot. — Zie Cass. 13 februari 1967, Arr. Cass. 1967, 726.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 14 maart 1969.

Voorzitter: M. Belpaire.
Raadsheer-verslaggever: M. Hallemans.
Eerste advocaat-generaal: M. Mahaux.
Advocaten: Mrs. Struye en De Bruyn.

Verzekeringen. — Grove schuld. — Verzwaring van het risico. — Begrip.

In verband met de bewering van eiseres tot cassatie dat haar verzekerde een grove fout had begaan die haar van de last van de schade bevrijdde, heeft de feiten-rechter opgemerkt dat de verzekerde een kleine aannemer was die weinig ontwikkeld en op vakkundig gebied weinig onderlegd was, dat hij juist door zijn gebrek aan vakkennis en onderlegdheid onbewust en onopzettelijk het ongeval heeft veroorzaakt, dat het verzekeraar risico voor eiseres, die wist of alleszins weten kon dat zij met een dergelijk weinig onderlegde aannemer contracteerde, juist bestond in de mogelijkheid dat hij, door zijn gebrek aan onderlegdheid en vakkundigheid op een bepaald ogenblik een fout zou begaan die een schadeberokkend ongeval zou kunnen medebrengen, zodat het haar vrijstond met hem niet te contracteren of minstens de verzekeringspremie aan het aldus wegens onkundigheid van de verzekeringnemer bestaande risico aan te passen.

Door die vaststellingen toont de rechter aan dat de beroepsschuld van de aannemer niet tot gevolg had het door het verzekeringscontract gedekte risico te verzwaren, en moest niet onderzocht worden of de aannemer kon of moest bewust zijn van een verzwaring van dit risico.

N.V. Assurantie van de Belgische Boerenbond
t./ Moeyersoen e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 27 juni 1967 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 16 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen en 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden arrest beslist dat het ongeval, zijnde de instorting van een in opbouw zijnde huis, waarvan wijlen Charles-Louis Vereecken de aannemer was, binnen het dekkingsgebied viel van de tussen hem en eiseres afgesloten verzekeringsovereenkomst van 19 april 1963, en dat zij derhalve gehouden was hem te waarborgen voor al de nadelige gevolgen van dit ongeval, en verder eiseres veroordeelt de door hem gevorderde schadevergoeding te betalen, na echter vastgesteld te hebben dat wijlen Vereecken een fout begaan had die het ongeval veroorzaakt had, en zijn beslissingen staakt op de overweging dat voornoemde, als verzekerde aannemer, geen zware fout in de zin van artikel 16 van de wet van 11 juni 1874 begaan had, om de reden dat de beroepsfouten die hij gepleegd heeft ten gevolge van zijn gebrek aan vakkennis en onderlegdheid niet als uitwerksel hadden de bewuste verzwaring, boven alle voorziening, van het gewaarborgd risico, en dat, hoe onvoorzichtig en lichtzinnig hij gehandeld heeft, hij zich geen rekenschap heeft gegeven van de gevaarlijke gevolgen waaraan hij zich blootstelde;

terwijl, eerste onderdeel, om de door voormeld artikel

16 bedoelde fout te begaan, het volstaat dat de verzekerde zich kon of moest bewust zijn van de verzwaring van het risico boven alle normale voorzieningen, en het arrest zich ertoe beperkt heeft vast te stellen dat wijlen Vereecken daarvan niet bewust was, doch geenszins vastgesteld heeft dat hij daarvan niet kon of moest bewust zijn, en de rechter bijgevolg niet wettelijk heeft kunnen beslissen dat artikel 16 op het bedoeld geval niet van toepassing was en dat het ongeval binnen het dekkingsgebied viel van de verzekeringsovereenkomst;

tweede onderdeel, eiseres in conclusie staande hield «dat wijlen Vereecken, aannemer van beroep, derhalve ook behoorde bewust te zijn dat zijn handelwijze... in strijd was met de regels van de kunst en van het vakmanschap... en zijn onwetendheid hierbij geen reden van verschoning zou kunnen zijn» en «dat de grove fout, in de zin van artikel 16, aanwezig is wanneer de dader bewust was of behoorde bewust te zijn dat die fout het risico boven de voorzieningen van het contract verzwaaarde», en het arrest deze conclusie niet beantwoordt overeenkomstig artikel 97 van de Grondwet;

derde onderdeel, minstens uit de bewoordingen van het arrest niet kan uitgemaakt worden of de rechter heeft willen beslissen, in feite, dat wijlen Vereecken van gezegde verzwaring niet kon of moest bewust zijn, dan wel of hij heeft willen beslissen, in rechte, dat om aan de toepassing van artikel 16 te ontsnappen het volstond dat hij van de verzwaring niet bewust was, zelfs indien hij ervan kon of moest bewust zijn, zodat de dubbelzinnigheid van deze motivering het Hof in de onmogelijkheid stelt zijn controle uit te oefenen over de wettelijkheid van het arrest en met het gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering gelijk staat;

Overwegende dat de grove schuld van de verzekerde, in de zin van artikel 16 van de wet van 11 juni 1874, welke de verzekeraar van de last van de schade bevrijdt, een schuld is welke inzonderheid het door het verzekeringscontract gedekte risico verzwaaert;

Overwegende dat het arrest, door verwijzing naar de redenen van het beroepen vonnis, doet opmerken dat Charles-Louis Vereecken, waarvan de verweerders de rechthebbenden zijn, een kleine aannemer was, die weinig ontwikkeld en op vakkundig gebied weinig onderlegd was, dat hij juist door zijn gebrek aan vakkennis en onderlegdheid onbewust en onopzettelijk het ongeval heeft veroorzaakt, dat het verzekeraar risico voor eiseres, die wist of alleszins weten kon dat zij met dergelijk weinig onderlegde aannemer contracteerde, juist bestond in de mogelijkheid dat deze laatste, door zijn gebrek aan onderlegdheid en vakkundigheid, op een bepaald ogenblik een fout zou begaan die een schadeberokkend ongeval zou kunnen medebrengen, zodat het haar vrijstond met hem niet te contracteren of minstens de verzekeringspremie aan het aldus wegens onkundigheid van de verzekeringnemer bestaande risico aan te passen;

Overwegende dat de rechter door deze vaststellingen aantoont dat de beroepsschuld van de aannemer niet tot gevolg had het door het verzekeringscontract gedekt risico te verzwaren en aldus de beslissing rechtvaardigt, luidens welke de verzekeraar van zijn verplichtingen niet is vrijgesteld;

Overwegende dat, vermits de rechter vaststelt dat er geen verzwaring van het risico is geweest, hij niet moest onderzoeken of de aannemer kon of moest bewust zijn van een verzwaring van dit risico; dat hij, door voormelde beschouwingen, op de in het middel bedoelde conclusie eveneens een ondubbelzinnig antwoord verstrekt;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 4 november 1968

Voorzitter : M. Valentin.
Raadsheer-verslaggever : M. Trousse.
Advocaat-generaal : M. Delange.

1. Pensioenen. — Overlevingspensioen. — Oorzaak. — Voorwerp.

2. Schade en schadeloosstelling. — Nadeel voor de weduwe door het verlies van een deel van het loon van haar man. — Oorzaak. — Overlevingspensioen. — Niet af te trekken.

1. Het overlevingspensioen, aan de weduwe van een werkmán verleend ten gevolge van het overlijden van haar echtgenoot, vindt zijn oorzaak in de overeenkomst tussen de getroffen en zijn werkgever en in de wet van 21 mei 1955 op het rust- en overlevingspensioen van de werklíeden. Het heeft niet tot voorwerp de vergoeding van de schade die door het onopzettelijk doden van de werkmán veroorzaakt wordt.

2. Het recht van de weduwe op vergoeding van het nadeel voortvloeiende uit het verlies van het deel van het loon van haar man dat haar persoonlijk ten goede kwam, vindt zijn oorzaak in de schuld van degene die aansprakelijk is voor het doden van de genoemde echtgenoot, terwijl dezes dood slechts de gelegenheid is die het recht op het overlevingspensioen van de weduwe doet ontstaan, welk recht op een verschillende rechtsoorzaak berust en onafhankelijk is van het werkelijk geleden nadeel.

Het doet niets ter zake dat dit pensioen uitgekeerd wordt krachtens een recht dat de getroffen voordien bezat; dit recht is immers vreemd aan het misdrijf van doden en de daaruit voortvloeiende schade, zodat de dader van het misdrijf dit recht niet kan invoeren om het bedrag te doen verminderen van de schadevergoeding die hij aan de weduwe verschuldigd is.

De Federale Verzekeringen t./Bioul e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 oktober 1967 gewezen door het Hof van beroep te Luik, rechtdoende over de burgerlijke belangen alleen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878, houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, en 97 van de Grondwet,

doordat, ter schatting van het werkelijk inkomstenverlies van de weduwe van het slachtoffer van het ongeval waarvoor Bioul geheel aansprakelijk is verklaard, het bestreden arrest rekening gehouden heeft met het overlevingspensioen dat deze weduwe genoot krachtens de wet van 21 mei 1955 op het rust- en overlevingspensioen van de werklíeden, en dit pensioen heeft afgetrokken van de door de dader van het wanbedrijf verschuldigde schadevergoeding, op grond namelijk dat het niet voldoende is vast te stellen dat het recht op een pensioen op eigen rechtsbetrekkingen van de getroffen berust en niet de vergoeding is van de schade voortvloeiend uit een loonverlies dat door het misdrijf is veroorzaakt, om stelselmatig te weigeren ermede rekening te houden wanneer het erop aankomt het bestaan van schade vast te stellen en die te schatten; dat de rechtsoorzaak van het pensioen weliswaar in een overeenkomst of in de wet te vinden is, maar het recht op het pensioen niettemin ter gelegenheid van het misdrijf ontstaat; dat het pensioen uitgekeerd wordt krachtens een recht dat de getroffen reeds

bezat; dat, om het bestaan en de omvang van de aangevoerde schade te beoordelen dat wil zeggen, in onderhavig geval, om het verlies te meten dat de weduwe van de getroffen heeft ondergaan door de vermindering van de inkomsten die de beroepswerkzaamheden van haar man haar verschaffen, het noodzakelijk is de inkomsten te vergelijken die zij persoonlijk voor en na het overlijden van haar man genoot, en dat de weduwe die een overlevingspensioen trekt, enigzins voort een deel trekt van de inkomsten die haar man haar verschaft,

terwijl de weduwe van de getroffen die door de schuld van een derde gedood is, weliswaar het recht heeft om, met toepassing van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, van laatstgenoemde volledige vergoeding van haar schade te krijgen, maar het overlevingspensioen dat zij krachtens de wet van 21 mei 1955 geniet, geen schadevergoeding is;

dit pensioen haar wordt verleend ongeacht de omstandigheden waaronder haar man is overleden, en afgezien van het werkelijk geleden nadeel; het recht op schadevergoeding van die weduwe tegenover de derde die aansprakelijk is voor de dood van haar man, en haar recht op een overlevingspensioen dus een verschillende oorzaak en een verschillend voorwerp hebben en wanneer, zoals hier het geval is, een wanbedrijf de dood van de getroffen heeft veroorzaakt en wegens dit overlijden aan de weduwe een overlevingspensioen wordt uitgekeerd, dat verschuldigd is krachtens de overeenkomst tussen de getroffen en zijn werkgever en de wetgeving op het rust- en overlevingspensioen van de werklíeden, dit pensioen niet in aanmerking kan komen bij de berekening van de schadevergoeding verschuldigd door de dader van de onrechtmatige handeling die het overlijden heeft veroorzaakt;

Overwegende dat het overlevingspensioen, aan de weduwe van een werkmán verleend ten gevolge van het overlijden van haar echtgenoot, zijn oorzaak vindt in de overeenkomst tussen de getroffen en zijn werkgever en in de wet van 21 mei 1955 op het rust- en overlevingspensioen van de werklíeden; dat het niet tot voorwerp heeft de vergoeding van de schade veroorzaakt door het onopzettelijk doden waarvoor verweerder aansprakelijk verklaard is;

Overwegende dat het recht van de weduwe op vergoeding van het nadeel voortvloeiende uit het verlies van het deel van het loon van haar man dat haar persoonlijk ten goede kwam, zijn oorzaak vindt in de schuld van degene die aansprakelijk is voor het doden van de genoemde echtgenoot, terwijl diens dood slechts de gelegenheid is die het recht op het overlevingspensioen doet ontstaan, welk recht op een verschillende rechtsoorzaak berust en onafhankelijk is van het werkelijk geleden nadeel;

Overwegende dat niet ter zake dient dat dit pensioen uitgekeerd is krachtens een recht dat de getroffen voordien bezat; dat dit recht immers vreemd is aan het misdrijf van doden en de daaruit voortvloeiende schade, zodat de dader van het misdrijf dit recht niet kan invoeren om het bedrag te doen verminderen van de schadevergoeding die hij aan de weduwe verschuldigd is;

Overwegende derhalve dat het bestreden arrest de in het middel vermelde artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek heeft geschonden, als het het bedrag van het overlevingspensioen aftrekt van het bedrag dat volgens het gemene recht verschuldigd is aan de weduwe in wier rechten eiseres treedt ten belope van de schadevergoeding die zij als verzekeraarster arbeidsongevallen betaald had,

Dat het middel gegrond is;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, in zover het uitspraak heeft gedaan op de burgerlijke rechtsvordering die eiseres tegen de verweerders heeft ingesteld;

Beveelt dat van het thans gewezen arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerders in de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — Vorenstaand arrest vernietigt het arrest van het Hof van Beroep te Luik van 19 oktober 1967, J.T. 1968, 258.

Zie in dezelfde zin: Cass. 26 februari 1968, R.W. 1968-'69, 259, dat een arrest van Luik van 20 juni 1967, Pas. 1968, II, 38, vernietigt.

RAAD VAN STATE

3e kamer. — 17 december 1968.

Eerste Voorzitter: M. Somerhausen.

Staatsraden: de HH. Coyette en Rémion.

Auditeur-Generaal: EE. Joachim.

Advocaten: Mrs. A. Vanwelkenhuyzen en J. De Bock.

Administratieve rechtshandeling. — Administratieve overheid. — Voorlopige vrijlating van gevangene wegens gezondheidsredenen. — Verzet van burgerlijke partij. — Ontvankelijkheid ratione temporis.

De voorlopige vrijlating is een maatregel die niet meer is dan de voorlopige schorsing van de uitvoering van de straf, die opnieuw uitgevoerd zal moeten worden wanneer de gezondheidstoestand van de veroordeelde het mogelijk maakt. Wanneer de Minister van Justitie de voorlopige vrijlating van een veroordeelde om gezondheidsredenen beveelt, treedt hij niet op als overheid die medewerkt aan de uitoefening van de rechterlijke macht, maar als hoofd van het gevangeniswezen. Dergelijke maatregel is een handeling van een administratieve overheid, die vatbaar is voor vernietiging door de Raad van State.

Lacroix/Belgische Staat (Minister van Justitie).

Arrest nr. 13.279.

Overwegende dat A. op 25 januari 1964 bij arrest van het Hof van beroep van Brussel veroordeeld werd tot vier jaar gevangenisstraf, inzonderheid wegens valsheid en gebruik van valsheid; dat verzoekster, die zich burgerlijke partij had gesteld, verkregen heeft dat A. werd veroordeeld tot de betaling van een provisionele schadevergoeding van 50.000 frank; dat A. op 18 september 1964 gevangene werd gezet;

Overwegend dat de Minister van Justitie, aansluitend op het onderzoek verricht door de gevangenisdokter en door de dokter van de geneeskundige inspectiedienst van het bestuur der strafinrichtingen, op 21 januari 1966 heeft beslist A., die tweeënzeventig jaar oud was en aan een aantal gebrekkigheden leed, voorlopig vrij te laten; dat van die beslissing dezelfde dag kennis is gegeven aan de procureur-generaal bij het Hof van beroep te Brussel, onder toevoeging dat het aan hem stond « de straf opnieuw uitvoering te geven zodra de gezondheidstoestand van de betrokkene het mogelijk maakt »;

Overwegende dat verzoeksters raadsman zich bij brief van 14 november 1966 tegen die voorlopige vrijlating heeft verzet omdat A. de voorwaarden niet vervulde om een voorwaardelijke vrijlating te genieten en omdat aan de voor haar genomen clementiemaatregel niet de verplichting gekoppeld was geweest haar slachtoffer schadeloos te stellen; dat hij concludeerde « dat het geheel gewettigd zou zijn, aan het in vrijheid houden van de veroordeelde de voorwaarde te verbinden dat zij haar slachtoffer, al was het gedeeltelijk, schadeloos stelt »;

Overwegende dat de Minister op 30 november 1966 de procureur-generaal heeft verzocht om een rapport over de gezondheidstoestand van A. sedert haar voorlopige vrijlating; dat de door de procureur-generaal aangewezen wetsdokter zijn rapport eerst op 17 april 1967 heeft kunnen opmaken; dat hij concludeerde: « Ofschoon de algemene toestand thans bevredigend is, menen wij, rekening houdend met de medisch-heelkundige antecedenten en de leeftijd van A., dat een nieuwe opsluiting haar gezondheidstoestand op ernstige en definitieve wijze zou kunnen schaden »; dat de Minister de 18e mei 1967 op een brief van verzoeksters raadsman antwoordde: « Ik heb de eer U te laten weten dat de genaamde A. onder het toezicht staat van de procureur-generaal bij het Hof van beroep te Brussel, aan wie Uw brief ter behandeling werd doorgegeven »;

Overwegend dat verzoekster de nietigverklaring vordert van de beslissing van 21 januari 1966 die A. voorlopig vrijlaat en van de beslissing neergelegd in de brief van 18 mei 1967, welke zij als een bevestiging van de voorlopige vrijlating beschouwt;

Overwegende dat de Minister van Justitie de bevoegdheid van de Raad van State afwijst;

Overwegende dat de Minister van Justitie, wanneer hij de voorlopige vrijlating van een veroordeelde om gezondheidsredenen beveelt, niet optreedt als overheid die medewerkt aan de uitoefening van de rechterlijke macht, maar als hoofd van het gevangeniswezen; dat die maatregel niet meer is dan de voorlopige schorsing van de uitvoering van de straf, die opnieuw uitgevoerd zal moeten worden wanneer de gezondheidstoestand van de veroordeelde het mogelijk maakt; dat de bestreden handeling een handeling van een administratieve overheid is, die vatbaar is voor vernietiging door de Raad van State overeenkomstig artikel 9 van de wet van 23 december 1946; dat de exceptie van onbevoegdheid niet gegrond is;

Overwegend dat de tegenpartij betoogt dat het beroep is ingesteld buiten de termijn, voorgeschreven bij artikel 4 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State;

Overwegende dat de beslissing van 21 januari 1966 waarbij de veroordeelde voorlopig vrijgelaten wordt, aan verzoekster stellig bekend was op 14 november 1966, dat is de dag waarop haar raadsman aan de Minister van Justitie heeft geschreven om zich tegen die maatregel te verzetten; dat uit die brief blijkt dat verzoekster de getroffen maatregel kende en wist dat het ging om een voorlopige, niet om een voorwaardelijke vrijlating; dat het beroep van 14 juli 1967 is ingesteld buiten de termijn, voorgeschreven bij artikel 4 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948;

Overwegende dat de brief van de Minister van Justitie van 18 mei 1967 aan verzoeksters raadsman, waarin gezegd wordt dat de veroordeelde onder het toezicht staat van de procureur-generaal, aan wie een nieuwe brief van verzoekster ter behandeling wordt doorgegeven, geen enkele nieuwe beslissing bevat maar een vervolg is op de brief van 21 januari 1966, waarin de Minister de procureur-generaal laat weten « dat het aan Uw Hoog Ambt staat de straf opnieuw uitvoering te geven zodra de ge-

zondheidstoestand van de betrokkene het mogelijk maakt »; dat het beroep niet ontvankelijk is,

BESLUIT :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op 750 frank, komen ten laste van verzoekster.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

1e Kamer. — 22 februari 1968.

Voorzitter : M. Rollier.

Rechters : M.M. Zenner en Matthys.

Openbaar Ministerie : M. De Saeger.

Gehuwde vrouw. — De rechtbank kan op grond van art. 226 quater B.W. geen algemene machtiging verlenen.

Bewerende dat haar man, die krachtens art. 1428 B.W. het beheer heeft van al haar persoonlijke goederen, zijn plichten grovelijk verzuimt, vraagt een gehuwde vrouw op grond van art. 226 quater B.W. dat haar algemene machtiging gegeven wordt haar persoonlijke goederen zelf te beheren.

De toepassingsfeer van art. 226 quater is beperkt tot welbepaalde alleenstaande handelingen, waarvoor de man zijn toestemming weigert. De rechtbank kan geen algemene machtiging verlenen die erop zou neerkomen het recht van beheer over al de persoonlijke goederen van de vrouw definitief voor heel de duur van het huwelijk aan de man te onttrekken.

Vermeiren t./ Van Hoyweghen.

Overwegende dat aanlegster, bij vordering ingeleid bij geboekt exploit dd. 30 december 1967 van gerechtsdeurwaarder Jules Van Damme, met standplaats Zele, vraagt dat de Rechtbank haar een algemene machtiging zou verlenen om haar persoonlijke goederen zelf te beheren en haar vraag meent te kunnen steunen op art. 226 quater B.W.; dat zij niet meer aandringt op de toekenning van het overige deel van haar eis, gesteund op art. 226 septies par. 2 B.W.;

Overwegende dat aanlegster, die gehuwd is onder het stelsel van de huwgemeenschap beperkt tot de aanwinsten, voorhoudt dat :

1°) haar man, die krachtens het art. 1428 B.W. het beheer heeft van al haar persoonlijke goederen, grovelijk zijn plichten verzuimt daar hij in gebreke blijft de huurprijzen dezer goederen aan de huidige levensduurte aan te passen en tevens nalaat de hoofdzakelijke onderhoudswerken uit te voeren, zodat sommige van haar gebouwde eigendommen zich in een verregaande staat van verwaarlozing bevinden ;

2°) dat, ten overstaan van de weigering van verweerder om aan zijn echtgenote machtiging te verlenen om zelf deze beheersdaden te verrichten, het dringend en noodzakelijk voorkomt dat de Rechtbank haar op grond van art. 226 quater B.W. een algemene machtiging zou geven tot het beheren van haar persoonlijke goederen ;

Overwegende dat, ofschoon sinds het inwerkingtreden van de Wet van 30 april 1958, de gehuwde vrouw krachtens het nieuw artikel 214 B.W. op enkele uitzonderingen na, over de volledige burgerlijke bekwaamheid beschikt, de uitwerking van deze volledige bekwaamheid nochtans beperkt blijft door de bevoegdheden welke de man uit het huwelijksgoederenrecht put (zie art. 214 in fine) ; dat de

vrouw, die zoals in onderhavig geval met gemeenschap van goederen is gehuwd, krachtens art. 1428 B.W. verhinderd blijft om daden van genot en beheer te stellen, zodat zij bijvoorbeeld, zonder de toestemming van haar man, niet rechtsgeldig een eigen goed kan verhuren, noch geldig kwijtig kan geven van de ontvangen huursommen (zie studie van Prof. Delva in R.W. 58/59, Kol. 321 ; Baeteman en Lauwers « Devoirs et Droits des Epoux nr. 134, pag. 154 en volgende) ;

Overwegende dat het art. 226 quater B.W. weliswaar voorziet dat, wanneer de vrouw uit hoofde van haar huwelijksgoederenrecht één handeling (un acte) niet kan verrichten zonder toestemming van haar man en deze zijn toestemming weigert, zij haar man rechtstreeks kan doen dagvaarden voor de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement der echtelijke verblijfplaats, die de machtiging kan verlenen of weigeren nadat de man in raadkamer is gehoord of behoorlijk opgeroepen ;

Overwegende dat de functie van de aldus ingerichte gerechtelijke machtiging niet meer (zoals in het vroeger artikel 219 B.W.) is de echtgenote te ontheffen van de onbekwaamheid welke haar vroeger trof in haar hoedanigheid van gehuwde vrouw, doch, voor de een of andere bepaalde handeling welke ze geldig alleen kan verrichten de hinderpaal op te heffen die uitsluitend voortspruit uit de macht, welke het huwelijksgoederenrecht aan de man toekent (Cass. 23/1/64, R.W. 1964/65, kol. 579) ;

Overwegende dat de wetgever echter de toepassingsfeer van art. 226 quater B.W. klaarblijkelijk heeft willen beperken tot welbepaalde alleenstaande rechtshandelingen, waarvoor de man zijn toestemming weigert ;

Overwegende dat het toestaan door de Rechtbank van de door aanlegster gevraagde algemene machtiging er echter zou op neerkomen dat de Rechtbank het recht van beheer op al de persoonlijke goederen van de vrouw ten definitieve titel aan verweerder zou onttrekken voor gans de duur van het huwelijk ; — dat het verlenen van dergelijke algemene machtiging ten behoeve van de in gemeenschap gehuwde vrouw voor gevolg zou hebben dat het door partijen aangegane huwelijksstelsel van gemeenschap beperkt tot de aanwinsten in feite zou worden vervangen door een ander huwelijksstelsel, namelijk het huwelijksregime van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten, hetgeen in strijd zou zijn met de regel van de onveranderlijkheid der huwelijksvereenkomst (art. 1395 B.W.) ;

Overwegende dat het aan de gehuwde vrouw, ingeval haar echtgenoot zijn plichten inzake het beheer van haar persoonlijke goederen grovelijk verzuimt, daarentegen steeds vrijstaat zich op grond van art. 221 B.W. te richten tot de Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg, die over de meest ruime bevoegdheden beschikt om alle dringende en voorlopige maatregelen te bevelen, die zich in het belang van deze echtgenote opdringen ; dat de wetgever deze bevoegdheid uitsluitend aan de Voorzitter der Rechtbank heeft toegekend, zodat zij niet behoort tot de bevoegdheid van de Rechtbank (Baeteman en Lauwers, hoger geciteerd, nr. 279, pag. 336) ; dat de Voorzitter der Rechtbank ondermeer bij wijze van voorlopige maatregel het beheer over de persoonlijke goederen van de vrouw tijdelijk kan onttrekken aan de man (De Page, Boek I, nr. 708 bis (uitgave 1962) en Boek X Deel I nr. 604 ; Marcel Dubru « L'Egalité civile des époux dans le mariage, uitg. 1959 nr. 144, pag. 120 en 121) ;

Dat de in gemeenschap gehuwde vrouw, indien althans de in art. 1443 B.W. vereiste voorwaarden voorhanden zijn, anderzijds gerechtigd is de scheiding van goederen te vorderen ;

Overwegende dat de vordering van aanlegster, op grond van hogergemelde overwegingen, dan ook ongegrond voorkomt ;

.....

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

11e Kamer bis. — 20 november 1967.

Voorzitter : M. Pire.

Rechters : MM. Thiry en Albers.

Advocaten : Mrs. Devroe (Oostende) en Salières

Bewaargeving. — Overlijden van de bewaargever. — Aangewezen derde. — Recht op teruggave. — Vereisten. — Beweerde onderhandse gift. — Geldigheidsvereisten.

De in bewaring gegeven zaak kan na het overlijden van de bewaargever slechts aan zijn erfgenamen, aan ieder voor zijn aandeel, worden teruggegeven, ook indien iemand was aangewezen om ze terug te ontvangen. De aangewezen derde vermag echter de teruggave te vorderen, indien hij op de zaak een aan de dood van de bewaargever voorafgaand recht verworven had, of indien deze laatste hem de zaak op regelmatige wijze had geschonken of ze bij testament heeft vermaakt.

Ten deze kan de aangewezen derde zich niet beroepen op een onderhandse gift, waarvoor immers vereist is dat tijdens het leven van de schenker de afgifte van de goederen aan de begiftigde geschied is en deze de schenking aanvaard heeft.

Gheyselinck t./ Merlevede.

Overwegende dat de eis ertoe strekt verweerders, solidair of elk voor wat hen aangaat, te doen veroordelen om te betalen aan eiseres (onder voorbehoud van verhoging of verlaging) :

1) de som van fr. 396.882,— bij wijze van terugbetaling van gelden en effecten, die ter bewaring en ter belegging aan verweerders werden toevertrouwd ;

2) de som van fr. 50.000,— bij wijze van geschatte interesten ;

Overwegende dat uit de elementen der zaak, en o.a. uit een zonder gevolg geclasseerd strafdossier door eiseres neergelegd, blijkt :

— dat de in 1956 overleden moeder van eiseres, Frederica Dewitte, in de zomer 1950 aan 1e verweerder een hoeveelheid titels (obligaties en aandelen) in bewaring gaf (strafd. p. 10) ;

— dat genoemde moeder eveneens aan 1e verweerder in de jaren 1952-1955 een totale som in speciën ten belope van fr. 42.000,— in bewaring gaf (strafd. pp. 10) ;

— dat de titels en gelden bestemd waren voor eiseres, ingeval aan haar ouders iets zou overkomen, terwijl zij (eiseres) nog in Duitsland woonde (strafd. p. 20, p. 17: verklaring van vader van eiseres : « Dit betreft titels door mij en mijn vrouw aangekocht, doch op naam van onze dochter Gheyselinck Reine ») ;

— dat 1e verweerder die bestemming kende en ernaar handelde ; dat hij o.a. immers een ganse reeks effecten deponeerde bij de Kredietbank te Ieper onder « rubriek R. Gheyselinck » (strafd. p. 33), en op 23.4.1964 alle waarden aan eiseres overhandigde « waarop zij nog recht had » (strafd. p. 11) ;

Overwegende dat het bijgevolg vaststaat — en partijen niet betwisten — dat :

1°) een mondelinge overeenkomst van bewaargeving werd afgesloten in 1950 tussen de moeder van eiseres enerzijds en 1e verweerder anderzijds ;

2°) eiseres aangewezen was om de in bewaring gegeven zaken terug te ontvangen (art. 1937 B.W.) ;

Overwegende dat, gelet op het overlijden in 1956 van de moder-bewaargeefster, de in bewaring gegeven zaken, krachtens art. 1939 B.W., moeten teruggegeven worden aan haar erfgenamen, zijnde in casu : eiseres en haar twee

broeders (besluiten van verweerders, p. 3), ieder voor zijn aandeel ;

Overwegende dat art. 1939 B.W. eveneens geldt ten opzichte van de persoon die aangewezen was om de in bewaring gegeven zaken terug te ontvangen (De Page T. V. p. 213, nr. 218 ; Kluyskens « De Contracten » 2e druk, p. 579), zodat, in casu, die zaken niet geldig kunnen teruggegeven worden aan eiseres ; dat een teruggave gedaan in strijd met art. 1939 B.W. nietig is (De Page, op cit. ibidem) ;

Overwegende nochtans dat indien de aangewezen persoon niet enkel en eenvoudig een mandataris is (mandaat om in plaats van de bewaargever de zaak bij de teruggave in ontvangst te nemen), doch een aan het overlijden van de bewaargever voorafgaand contractueel recht bezat om, bij uitsluiting van elke andere persoon en van de bewaargever zelf, de teruggave van de in bewaring gegeven zaak te bekomen, hij dat recht behoudt ondanks het overlijden van de bewaargever, en art. 1939 B.W. dan niet tegen de aangewezen derde kan ingeroepen worden ; dat, behoudens dit geval, de aangewezen derde slechts een lasthebber is, en de lastgeving eindigt door de dood van de lastgever (art. 2003 B.W.) ;

Overwegende bijgevolg dat, opdat de aangewezen derde de teruggave van de in bewaring gegeven zaak rechtsgeldig zou kunnen vorderen, het vereist is dat :

— ofwel de aangewezen derde op die zaak een recht verworven heeft, voorafgaand aan de dood van de bewaargever ;

— ofwel deze laatste de zaak aan de aangewezen derde op regelmatige wijze heeft geschonken ;

— ofwel de bewaargever de zaak bij testament aan de aangewezen derde heeft nagelaten (Pand B. V° Dépôt nr. 222, 224) ;

Overwegende dat eiseres inderdaad stelt dat de in bewaring gegeven zaken « tot de ouderlijke gift ten haren voordele behoorden » (haar besluiten, p. 1), en er dus in casu duidelijk sprake is van een schenking ;

Overwegende dat de Rechtbank dient na te gaan of die schenking op regelmatige wijze geschiedde ;

Overwegende dat het hier gaat om een gift van hand tot hand door tussenkomst van een derde persoon, zijnde 1e verweerder ;

Overwegende dat deze soort gift (zoals trouwens alle andere giften van hand tot hand), om geldig te zijn, moet voldoen aan minstens de twee volgende voorwaarden :

1°) de afgifte van de goederen aan de begiftigde moet plaats hebben vóór het overlijden van de schenker (De Page T. VIII, 1 nr. 521 p. 617 ; Kluyskens « Schenkingen en Testamenten » 3e druk, p. 200) ;

2°) de begiftigde moet de gift aanvaard hebben eveneens tijdens het leven van de schenker (De Page op. cit., ibidem) ;

Overwegende dat het zonder meer duidelijk is dat de door eiseres gevorderde goederen, of hun tegenwaarde in geld, niet aan haar werden afgegeven vóór het overlijden van haar moeder ;

Overwegende dat voorts uit geen element der zaak blijkt dat eiseres die gift zou aanvaard hebben tijdens het leven van haar moeder ; dat die aanvaarding wel stilzwijgend kan geschieden, doch dan uit het bezit (art. 2279 B.W.) zelf van de gift zal blijken (De Page, t. VIII, nr. 529 p. 626 en nr. 540 en volg. p. 635) ; dat eiseres de gevorderde goederen natuurlijk niet in haar bezit heeft ;

Overwegende dat de gift in kwestie niet voldoet aan voormelde twee essentiële geldigheidsvoorwaarden en dus als nietig moet beschouwd worden ; (zie nog De Page, op. cit. nr. 528, 3° en 4°, p. 625) ;

Overwegende dat enerzijds wegens het gebod van art. 1939 B.W. en anderzijds wegens de nietigheid van de beweerde schenking, eiseres geen hoedanigheid heeft om de

kwestieuze goederen, of hun tegenwaarde in geld, op te vorderen en haar eis bijgevolg als niet ontvankelijk voorkomt;

Om deze redenen,

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak,

Gelet op artikelen 4, 37, 41 en 42 van de wet van 15 juni 1935;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpende;

Verklaart de eis niet ontvankelijk, wijst eiseres er van af en,

Veroordeelt haar tot de kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

5e Kamer. — 22 maart 1968.

Voorzitter: M. Carsau.

Openbaar ministerie: M. Wille.

Advocaten: Mrs. Jacqumain en Koelman.

Deurwaarder. — Aansprakelijkheid. — Beslag op roerend goed. — Beslagene beweert geen eigenaar te zijn. — Verplichtingen van de deurwaarder.

Bij uitvoerend beslag op roerend goed mag de deurwaarder veronderstellen dat al de voorwerpen die zich in de woning van de beslagene bevinden, dezes eigendom zijn, behoudens formeel bewijs van het tegendeel. De verkoping kan enkel verhinderd worden door een regelmatig verzet en de deurwaarder is niet verplicht zijn verrichtingen te staken op louter mondelinge bezwaren van de beslagene; hij moet die bezwaren niet onderzoeken, kan het meestal niet en mag veronderstellen dat de beslagene zelf de beweerde eigenaar zal verwittigen; de deurwaarder is niet verplicht die eigenaar op te sporen.

Angenomen dat er ten deze aan de hand van zekere indicaties een gering vermoeden kon bestaan dat het in beslag genomen voorwerp niet aan de beslagene behoorde, mocht de deurwaarder uit de afwezigheid van reactie van de beweerde eigenaar afleiden dat de door de beslagene opgeworpen bezwaren niet ernstig waren en heeft hij geen fout begaan door tot de verkoping over te gaan zonder de beweerde eigenaar te verwittigen.

P.V.B.A. Verheda t./ Trismans e.a.

Overwegende dat de eis voor doel heeft derde verweerder tot een schadevergoeding van 38.000 fr. te veroordelen, minstens te zeggen voor recht dat de juke-box door derde verweerder in beslag genomen en openbaar verkocht ten verzoeken van eerste verweerder, eigendom was van aanlegster en dienvolgens derde verweerder tot betaling van 4.000 fr. te veroordelen in voordeel van aanlegster;

I. In feite

Overwegende dat de eis ingesteld werd op grond van volgende feiten:

Overwegende dat derde verweerder, in zijn hoedanigheid van gerechtsdeurwaarder, krachtens een vonnis van de Rechtbank van Koophandel d.d. 18-5-1966, uitgesproken in voordeel van eerste verweerder en ten laste van tweede verweerder, op 13-7-1966 een uitvoerend roerend beslag gelegd heeft op verschillende voorwerpen in de herberg die door tweede verweerder uitgebaat werd te Burcht aan de Dorpstraat 207;

dat onder de met beslag gelegde voorwerpen zich een juke-box bevond waarvan aanlegster beweert dat zij haar in eigendom toebehoorde en die door derde verweerder niettemin openbaar verkocht werd hoewel hij wist of moest weten dat zij niet toebehoorde aan de tweede verweerder, de beslagene;

dat de juke-box, die een waarde zou hebben gehad van 38.000 fr. bij de openbare verkoping slechts 4.000 fr. heeft opgebracht;

II. In rechte

Overwegende dat aanlegster voorhoudt dat derde verweerder in de uitoefening van zijn ambt een beroepsfout zou hebben begaan door tot de inbeslagname en verkoop te zijn overgegaan van de kwestieuze juke-box zonder rekening te houden met de verschillende elementen die hierna nader zullen opgesomd en onderzocht worden, die er zouden moeten op wijzen hebben dat de juke-box niet in eigendom toebehoorde aan tweede verweerder, maar wel aan aanlegster;

Overwegende dat aldus drie kwesties dienen onderzocht te worden, te weten: 1°) behoorde de juke-box wel degelijk in eigendom toe aan aanlegster en 2°) bestonden er voldoende ernstige gegevens waaruit derde verweerder kon uitmaken dat de juke-box niet aan tweede verweerder maar wel aan aanlegster toebehoorde en zo ja 3°) beging derde verweerder een beroepsfout door in deze omstandigheden toch tot de inbeslagname en verkoop over te gaan;

A. Eigendomsrecht van aanlegster:

Overwegende dat aanlegster door de afleveringsbon d.d. 6-5-1966, ondertekend door tweede verweerder, het bewijs levert dat zij de juke-box bij tweede verweerder heeft geplaatst; dat het voorwerp bijgevolg voorheen in haar bezit was;

Overwegende dat aanlegster door de faktuur van aankoop d.d. 22-2-1965 bewijst het eigendomsrecht op de juke-box verworven te hebben; dat derde verweerder niet bewijst dat er eigendomsoverdracht zou plaats gegrepen hebben na deze aankoop (De Page V. 1070; III, n° 729);

Overwegende dat aanlegster ten overvloede door de huurovereenkomst tussen haar en tweede verweerder afgesloten op 5-5-1966, het bewijs brengt dat tweede verweerder het voorwerp in haar bezit heeft enkel in haar hoedanigheid van huurster;

dat derde verweerder immers ten opzichte van de huurovereenkomst geen derde is in de zin van art. 1328 B.W.B. daar hij geen tegenstrijdig recht bezit dat hij van één der ondertekenaars van de akte bekwaam (De Page III A en B; Verbr. 23-5-1892, Pas 1892 I 271);

Overwegende dat aanlegster naar voldoening van recht haar eigendomsrecht op de juke-box bewezen heeft.

B. Indikaties dat tweede verweerder geen eigenares was:

Overwegende dat tweede verweerder bij de inbeslagname aan derde verweerder verklaarde dat zij geen eigenares was o.m. van de kwestieuze juke-box; dat dit blijkt uit het P.V. van inbeslagname d.d. 13-7-1966;

dat derde verweerder doet opmerken dat zij geen bewijs leverde van deze bewering, m.a.w. dat zij de thans door aanlegster voorgebrachte huurovereenkomst niet heeft ingeroepen of niet heeft getoond; dat zulks ten andere door aanlegster niet wordt tegengesproken, vermits zij in het door haar gevraagde getuigenverhoor een dergelijk feit niet kwoteert;

Overwegende dat aanlegster als tweede indicatie aan-

stipt dat op de juke-box, op een goed zichtbare plaats een fiscaal kenteken aangebracht was waarop de identiteit van de eigenaar vermeld was zoals opgelegd door de wet van 24-12-1963, art. 2 en 5; dat zij trouwens aanbiedt dit feit te bewijzen;

Overwegende dat derde verweerder opwerpt dit fiscaal kenteken niet te hebben opgemerkt; dat het gekwoteerde feit dan ook niet ter zake dienend is, zolang niet wordt bewezen dat derde verweerder wel het fiscaal kenteken zou opgemerkt hebben of dat men het hem uitdrukkelijk zou hebben getoond of zijn aandacht er op gevestigd zou hebben;

Overwegende dat aanlegster als derde indikatie aanstipt dat tweede verweerster niet in het bezit was van de sleutel van de geldkast ten bewijze waarvan zij deze sleutel bij de bundel voegt;

Overwegende dat derde verweerder voorhoudt dat tweede verweerster wel in het bezit was van een sleutel en gezien te hebben dat de geldkast niet afgesloten was (Cfr. zijn brief d.d. 17-8-1966);

Overwegende dat uit de afleveringsbon blijkt dat tweede verweerster inderdaad in het bezit gesteld werd van een dienst sleutel, zodat de bewering van derde verweerder met de werkelijkheid kan overeenstemmen, hoewel dient aangenomen te worden dat deze sleutel niet geschikt was om de geldkas te openen;

dat het dienaangaande gekwoteerde feit dan ook niet meer ter zake dienend is met uitzondering van het feit of de geldkast al dan niet gesloten was;

Overwegende dat aanlegster als vierde indikatie aanstipt dat een zekere heer Van Goethem van Steendorp derde verweerder na het beslag maar vóór de verkoop persoonlijk medegedeeld heeft dat de juke-box eigendom was van aanlegster en hem ter staving de aangetekende brief heeft getoond die aanlegster hem op 18-7-1966 geschreven had; dat zij aanbiedt dit feit te bewijzen;

Overwegende dat dient vastgesteld te worden dat derde verweerder een volstrekt stilzwijgen bewaart over dit feit; dat hieruit mag afgeleid worden dat hij het feit stilzwijgend toegeeft;

dat de bewijsvoering dan ook overbodig wordt;

Overwegende dat aanlegster ten slotte als vijfde indikatie aanstipt dat de minderjarige dochter van tweede verweerster, in afwezigheid van deze laatste, derde verweerder verzocht heeft het toestel niet op te laden alvorens zij aanlegster had kunnen verwittigen; dat zij aanbiedt dit feit te bewijzen;

Overwegende dat dit feit grotelijks dezelfde draagwijjde heeft als het eerste feit; dat evenmin op dit ogenblik enig huurcontract getoond werd, zodat het verzet uitsluitend op mondelinge beweringen berustte;

dat de bewijsvoering ter zake niet dienend is.

C. Verantwoordelijkheid van derde verweerder

Overwegende dat volgende beginselen aan de basis van de verantwoordelijkheid liggen:

Overwegende dat een deurwaarder, gelast met een uitvoerend beslag, als bijzondere mandataris van zijn opdrachtgever, in de eerste plaats gehouden is de belangen van zijn opdrachtgever te behartigen;

dat hij, bij toepassing van de beginselen van art. 2279 B.W. van de veronderstelling mag uitgaan dat al de voorwerpen, zich in de woning van de beslagene bevindende in principe dezes eigendom zijn, tenzij formeel bewijs van het tegengestelde;

dat uit de rechtspleging van het uitvoerend beslag blijkt dat de verkoop enkel kan verhinderd worden door een regelmatig verzet; dat daaruit volgt dat de deurwaarder niet kan gehouden zijn zijn verrichtingen te staken op grond van louter mondelinge bezwaren van de beslagene;

dat de deurwaarder niet gehouden is de oprechtheid,

waarachtigheid of gegrondheid van de mondelinge bezwaren te beoordelen of te onderzoeken (R.P.D.B. V° Saisie - exécution n° 399, 409);

dat zich trouwens problemen kunnen stellen zowel in verband met de bewijsvoering als ten gronde in verband met de ingeroepen zakelijke rechten op de voorwerpen (bv. mede-eigendom);

dat de deurwaarder niet alleen niet de materiële mogelijkheid maar bovendien de bevoegdheid ontbreekt om dergelijke bezwaren op te lossen vóór de inbeslagname of vóór de verkoop; dat hij te goeder trouw er zich mag aan verwachten dat de belanghebbende partijen hun rechtmatig verhaal zullen doen bij de bevoegde rechter, zoals de rechtspleging het hun trouwens mogelijk maakt en voorschrijft (art. 608 Brv);

Overwegende dat, zo de beslagene de werkelijke eigenaar niet van het uitvoerend beslag en de voorgenomen verkoop verwittigt en de uitvoering laat doorgaan, hij zich onrechtmatig verrijkt ten koste van de eigenaar (R.P.D.B. loc. cit. n° 420); dat de deurwaarder dergelijke kwade trouw van de beslagene niet mag veronderstellen en in tegendeel te goeder trouw mag aanvaarden dat de beslagene tijdig de eigenaar zal verwittigen; dat de deurwaarder, wanneer hij geen oppositie of revindicatie ziet geschieden, te goeder trouw mag veronderstellen dat de bezwaren van de beslagene niet ernstig of zonder grond waren;

dat de deurwaarder, die de uitsluitende belangen van zijn opdrachtgever hoeft te behartigen, niet tevens kan gehouden worden ook de mogelijke voorsnood hypotheetische belangen van de beslagene of van een mogelijke derde eigenaar te behartigen en dus niet kan gehouden zijn deze mogelijke derde eigenaar op te sporen en hem van het uitvoerend beslag in kennis te stellen;

dat dergelijke proceduurmaatregel niet alleen niet is voorzien maar dat de daarmede gepaard gaande kosten niet kunnen getaxeerd worden;

Overwegende ter zake dat, aangenomen dat aan de hand van zekere, indicaties een gering vermoeden kon bestaan dat de juke-box misschien niet in eigendom aan de beslagene toebehoorde, de deurwaarder daarom nog niet moest veronderstellen dat de beslagene niet de eigenaar van het uitvoerend beslag zou hebben ingelicht — die hiertoe de nodige tijd heeft gehad — en zich te kwader trouw zou gaan verrijken door de openbare verkoop van een haar niet toebehorend voorwerp;

dat hij, uit de afwezigheid van enige reactie vanwege de beweerde eigenaar, in tegendeel te goeder trouw kon veronderstellen dat de door beslagene opgeworpen bezwaren niet ernstig waren;

Overwegende dat trouwens dient te worden opgemerkt dat volgens het P.V. van uitvoerend beslag blijkt dat buiten de Juke-box, tweede verweerster heeft voorgehouden dat nog andere voorwerpen haar niet toebehoorden (5 tafels, 20 stoelen, kleine biljart); dat door partijen niet wordt medegedeeld of ook deze voorwerpen werden gerevindiceerd;

Overwegende ten slotte dat derde verweerder uitvoerend beslag hoefde te leggen ter uitvoering van een bedrag van 66.800 fr. in hoofdsom zodat hij in de onmogelijkheid verkeerde — gelet op het gering aantal en de geringe waarde van de aangetroffen beslagbare meubelen — in geval van ernstige twijfel, een ander voorwerp van gelijke waarde in beslag te nemen ter vervanging van de juke-box;

Overwegende dat in het licht van bovenstaande beschouwingen en rekening houdende met de omstandigheid dat de deurwaarder die met een uitvoerend beslag belast is en dienvolgens niet kan belast zijn met de behartiging van de belangen van de beslagene of de mogelijke revindicerende eigenaar, dient besloten te worden dat derde verweerder geen fout beging door niet persoon-

lijk, aanlegster van het uitvoerend beslag te verwittigen en tot de openbare verkoping over te gaan;

Overwegende dat de eis in schadevergoeding ten opzichte van derde verweerder dan ook niet gegrond is;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gehoord in openbare zitting, de heer Wille, Substituut Procureur des Konings, in zijn eensluidend advies;

Rechtdoende tegensprekelijk jegens derde verweerder en bij verstek jegens de andere verweerders;

Verklaart de eis ontvankelijk;

Zegt voor recht dat de door derde verweerder op 13 juli 1966 met uitvoerend beslag bezwaarde juke-box in eigendom toebehoorde aan aanlegster;

Zegt voor recht dat de opbrengst van de publieke verkoop van dit toestel, zijnde 4.000 fr. door derde verweerder aan aanlegster zal uitgekeerd worden binnen de 24 uur vanaf de betekening van huidige vonnis en bij gebreke hieraan te voldoen, veroordeelt derde verweerder van nu af en vooralsdan tot betaling in voordeel van aanlegster van 4.000 fr. vermeerderd met de gerechtelijke interesten;

Verklaart de eis in schadevergoeding ten opzichte van derde verweerder ongegrond.

Wijst hem af;

Wijst het aangeboden getuigenverhoor als overbodig, onnutig of niet ter zake dienend af;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

JEUGDRECHTBANK TE BRUGGE

7 november 1967.

Jeugdrechter: M. Colaert.

Openbaar ministerie: M. Smis.

Advocaat: Mr. Mullie.

Jeugdbescherming. — Bevoegdheid van de jeugdrechter bij conflict omtrent de ouderlijke macht tussen feitelijk gescheiden ouders. — Bevoegdheid *ratione loci*.

Het dient te worden aanvaard dat de wet van 8 april 1965 aan de jeugdrechtbank bevoegdheid toekent om op te treden in geval van conflict omtrent de ouderlijke macht tussen feitelijk gescheiden levende ouders en voor zover tussen deze ouders geen echtscheidingsprocedure aan gang is.

*Volgens art. 44 van de wet wordt de bevoegdheid *ratione loci* bepaald door de verblijfplaats van de verzoeker. De term «verblijfplaats» wijst op de juridische en niet op de feitelijke verblijfplaats.*

N. t./ L.

Overwegende dat het verzoekschrift uitgaat van mevrouw L., verblijvende in Duitsland, en tot doel heeft de Jeugdrechtbank te horen bevelen haar het bewakingsrecht te willen toevertrouwen over haar kind, dat bij de vader verblijft;

Minstens te horen zeggen voor recht dat verzoekster het recht zal hebben het kind bij zich te nemen éénmaal in de maand vanaf het schooleinde, de vrijdag of de zaterdag tot de daaropvolgende maandag, aanvangsuur van de school, tevens haar het kind toe te vertrouwen gedurende de verlofperiodes;

Overwegende dat de echtgenoten, die destijds in Duitsland verbleven, gezien de man er als beroepsmilitair gekarzermeerd was, thans feitelijk gescheiden leven;

Dat ze geen echtscheidingsprocedure hebben ingeleid

en voorlopig althans niet schijnen zinnens te zijn dit te doen;

Wat betreft de bevoegdheid

Overwegende dat de kwestie van de bevoegdheid van de Jeugdrechtbank dient te worden onderzocht, zelfs ambtshalve, daar deze vraag de openbare orde raakt;

De bevoegdheid «ratione materiae»

Overwegende dat men zich vooraf kan afvragen in hoeverre het de Jeugdrechtbank kan toegelaten zijn te beslissen in kwesties betreffende het bewakingsrecht der ouders in geval van feitelijke scheiding — toestand die door de wet niet werd voorzien, aanvaard, noch ingericht (zie J.T. 25-3-67, pag. 206 - vonnis Jrb. Liège, 23-1-67, met nota J.L. Hirsch);

Overwegende dat, zo het waar is, dat het de taak van de Jeugdrechtbank niet zijn kan een toestand die de wetgever niet heeft geregeld, te bestendigen, er eveneens dient te worden aanvaard dat het de rechtbank moet toegelaten zijn van genoegzame zin van realisme te kunnen getuigen om in zekere — weliswaar onregelmatige toestanden — bij wijze van vonnis, ordenend op te treden, ten einde bestaande of rijzende conflicten zoveel mogelijk — althans ten voorlopige titel — op te lossen; dat dit zeker dient te worden onderstreept waar de feitelijke scheiding tussen echtgenoten, aanleiding geeft of kan geven tot noodlottige omstandigheden, waar kinderen, reeds zwaar getroffen door de scheiding der ouders, bij het uitblijven van tussenkomst der rechtbanken, overgeleverd blijven aan de willekeur van, in sommige gevallen, elkaar haat toedragende echtgenoten;

Overwegende dat het door de wet van 8 april 1965 gewijzigd artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek aan de ouders het gezamenlijk uitoefenen van de ouderlijke macht erkent;

dat, hoewel de wil van de vader primauteit geniet, het de moeder toelaat zich bij onenigheid tot de Jeugdrechtbank te wenden;

Overwegende dat dit artikel geen onderscheid maakt tussen bepaalde aspecten van de ouderlijke macht, noch tussen het geval van al dan niet samenwonende ouders;

Overwegende dat de wet van 8 april 1965 op de Jeugdbescherming inzake conflicten tussen de echtgenoten, duidelijk bepaalt wanneer de Jeugdrechtbank niet bevoegd is, gezien inderdaad de artikelen 14 en 15, in geval van hangende echtscheidingsprocedure, de bevoegdheid om over de voorlopige maatregelen te oordelen aan de Jeugdrechtbank onttrekt;

Overwegende dat derhalve dient te worden aanvaard dat genoemde wet wel degelijk aan de Jeugdrechtbank bevoegdheid toekent op te treden in geval van conflict omtrent de ouderlijke macht tussen feitelijk gescheiden levende ouders en voor zover tussen deze ouders geen echtscheidingsprocedure aan gang is;

De bevoegdheid «ratione loci»

Overwegende dat, zoals hierboven aangetoond, het in deze zaak een betwisting betreft, rakende de uitoefening van de ouderlijke macht, materie geregeld door artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat artikel 44 van de wet van 8 april 1965 duidelijk bepaalt dat het de verblijfplaats van de verzoeker is die in dit geval de bevoegdheid van de Jeugdrechtbank «*ratione loci*» bepaalt;

Overwegende dat verzoekster in Duitsland verblijft;

Overwegende echter dat de term «verblijfplaats» zoals in artikel 44 gebruikt, wijst op de juridische en niet de feitelijke verblijfplaats; dat deze, wat de echtgenote betreft, zoals het door haar zelf bekend wordt en door de tegenpartij niet wordt betwist, te B. gelegen is;

Overwegende dat het de Jeugdrechtsbank van Brugge is die »ratione loci» bevoegd is ;

Ten gronde

(volgt uitsluitend toekenning van een bezoekrecht).

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 31 januari 1968.

Voorzitter : M. Goossens.

Referendaris : M. Caenepael.

Advocaten : Mrs. Van den Berghe en Van der Donckt.

Indeplaatsstelling. — Krachtens art. 1250, 1°, B.W. — Bij verkoop op afbetaling. — Bewijs van de datum ten aanzien van de curator van het faillissement van de koper.

Bij verkoop van een auto door een garagehouder aan een handelaar voor handelsdoeleinden, belet niets dat de garagehouder er genoegen mede neemt dat het saldo van de prijs hem ineens betaald wordt door een financieringsmaatschappij die hij krachtens art. 1250, 1° B.W. doet treden in al zijn rechten, rechtsoverdrachten en voorrechten tegen de koper.

Daar in casu de factuur van de verkoop reeds de dag na de akte van verkoop met betaling en indeplaatsstelling ter griffie van de rechtbank van koophandel werd neergelegd en die factuur naar de financiering verwees, mag ten aanzien van de curator van het faillissement van de koper aanvaard worden dat de betaling met indeplaatsstelling geschiedde op de in de akte vermelde datum.

Faillissement Sebök t./ N.V. Motor Finance Cy.

Overwegende dat Sebök in oktober 1964 een tweede-handswagen Ford Taunus gekocht heeft bij de Garage Breda, voor de prijs van 81.200 fr., waarop 25.000 fr. contant betaald werd ;

dat de factuur, die als datum draagt 14 oktober 1964, vermeldt dat de wagen door eiseres werd gefinancierd voor 56.000 fr. ;

dat de factuur ter griffie werd neergelegd op 16 oktober 1964 ;

Overwegende dat aan financiering op zichzelf geen voorrecht verbonden is ;

dat een middel om dat te verhelpen zou geweest zijn een gewoon handelspand of een pand van de handelszaak of nog de aankoop van de wagen door eiseres bij de Garage met doorverkoop aan Sebök ;

dat eiseres haar toevlucht heeft genomen tot de conventionele indeplaatsstelling : in een geschrift van 15 oktober 1964 verklaarde Garage Breda dat zij aan Sebök een Taunus verkocht, waarop een voorschot betaald was ; de koper verbond er zich toe het saldo van 56.000 fr. te betalen met maandelijks storting van 3.220 fr. derwijze dat hij een totaal bedrag van 64.400 fr. moest betalen : tot nu toe is er in de bepalingen van de akte geen sprake van eiseres ; maar dan wordt door de verkoper verklaard dat hij het saldo van de prijs ontvangen heeft van eiseres en dat hij haar subrogeert in al zijn rechten, vorderingen en voorrechten uit hoofde van de verkoop.

Overwegende dat er niets onwettelijks is in deze verichting ;

dat het Garage Breda niet verboden was een auto op afbetaling te verkopen aan een handelaar voor handelsdoeleinden ;

dat zij er genoegen mocht mee nemen dat haar in de plaats van 20 maandelijks betalingen van 3.220 fr. een contante betaling van 56.000 fr. gedaan werd ;

dat artikel 1250, 1° B.W. toestaat dat die contante betaling verricht wordt door iemand die derde was bij de verkoop en dat de garage mitsdien die derde doet treden in al haar rechten, rechtsoverdrachten en voorrechten tegen de koper ;

Overwegende dat daartegen niet kan aangevoerd worden dat de financiering eigenlijk een lening is door de derde aan de koper ;

dat in zulk geval artikel 1250, 2° zou kunnen toegepast worden, dat de subrogatie organiseert die verricht wordt door de schuldenaar en tot stand komt zonder de medewerking van de schuldeiser ;

dat zulks niet betekent dat in geval van lening de subrogatie op de door artikel 1250, 1° bepaalde wijze verboden is ;

Overwegende dat dientengevolge, mits alle voorwaarden van artikel 1250, 1° vervuld zijn, eiseres in de rechten van de verkoper treedt en dus ook in het voorrecht dat aan de verkoop verbonden is ;

dat de curator derhalve tevergeefs inroept dat eiseres niet de verkoper was ;

dat hij eveneens ten onrechte de rechtsgeldigheid van de conventionele indeplaatsstelling betwist ;

Overwegende dat de curator nog de datum van de verichting betwist, en beweert dat niet bewezen is dat de subrogatie gelijktijdig met de betaling geschiedde of eenvoudigweg geschiedde ;

Overwegende dat de akte van 15 oktober 1964 de handtekening van de koper draagt en dus de erkenning inhoudt dat hij het saldo ontvangen heeft van eiseres ;

dat de verklaring van indeplaatsstelling uitdrukkelijk is ;

dat daar de factuur reeds de volgende dag werd neergelegd en ze naar de financiering verwijst, mag aanvaard worden dat de betaling met subrogatie op de in de akte vermelde datum geschiedde ;

Overwegende dat de curator geen ander middel inroept en het bedrag van de schuldvordering niet betwist ;

.....

BOEKBESPREKING

Europees Kartelrecht. Postdoctorale leergang 1967-1968, Antwerpen, Standaard - Wetenschappelijke uitgeverij, 1969, 502 blz.

Door de Faculteit der Rechtgeleerdheid van de Katholieke Universiteit-Leuven-Nederlands wordt elk jaar een postdoctorale leergang over het Europees Gemeenschapsrecht georganiseerd. Tijdens het Academiejahr 1967-68 was het Europees Kartelrecht het onderwerp van deze cursus. Wanneer reeds in 1965 hetzelfde onderwerp aan de dagorde gesteld was, doen de organisatoren van deze postdoctorale leergang terecht opmerken dat de evolutie van het kartelrecht sedert de laatste jaren zo vlug is gegaan dat een hernieuwde behandeling volkomen verantwoord was. Verschillende arresten van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen, alsmede nieuwe wetgevende bepalingen hebben aan het kartelrecht een totaal nieuw uitzicht gegeven. Het was dus ten eerste wenselijk tot een hernieuwde globale studie ervan over te gaan.

Het boek dat thans verschenen is geeft de volledige tekst van de colleges die tijdens deze postdoctorale leergang werden gehouden. Het zou onbegonnen werk zijn deze zeer uitvoerige studiën te bespreken. Wij dienen er ons toe te beperken te onderstrepen dat het eminente specialisten van het Europees Recht zijn die de colleges hebben gegeven en dat de verschillende onderwerpen die door hen werden behandeld een volledig overzicht geven van de tegenwoordige toestand op dit zeer belangrijk gebied.

Ziehier dan de verschillende onderwerpen die behandeld werden: Prof. J. Van Damme, Hoogleraar aan het Europacollege en lector aan de Rijksuniversiteit te Gent: Hoofdlijnen van het E.E.G.-kartelrecht; Prof. G. Schrans, Docent aan de Rijksuniversiteit te Gent: Octrooicentievereenkomsten t.a.v. het E.E.G.-kartelrecht; Prof. H.W. Wertheimer, juridisch en economisch adviseur te Eindhoven: Het nationale merkenrecht en het E.E.G.-kartelrecht; Prof. Michel Waelbroeck, buitengewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Brussel: La validité provisoire des ententes notifiées et des ententes non sujettes à notification; andermaal Prof. G. Schrans der Universiteit te Gent: Herstel van de schade ten gevolge van schending van het E.E.G.-Verdrag; Prof. W. Hefermehl, hoogleraar te Heidelberg: Marktbeherrschende Unternehmen und Zusammenschlüsse im Lichte der Art. 85 und 68 E.W.G.-Vertrag; Prof. W. Fikentscher: Kooperation und Gemeinschaftsunternehmen im Licht der Art. 85 und 86 E.W.G.V.; J. Mertens de Wilmars, Rechter in het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen: Administratieve procedure en rechtswaarborgen in E.E.G.-kartelrecht; Prof. J. Van Damme, docent aan de Katholieke Universiteit Leuven-Nederlands: De politionele bevoegdheden van de commissie van de Europese Gemeenschappen in kartelzaken; Mr. Arved Deringer, Advocaat te Bonn: Oeffentliche Unternehmen und Wettbewerbs-Artikel 90 E.W.G.-Vertrag; en uiteindelijk Prof. Ernst Steindorff uit München, Die Wettbewerbsbeschränkung in Art. 85 Abs. 1 E.W.G.-Vertrag und Art. 65 § 1 Montan-Vertrag.

Deze voortreffelijke kursussen geven een volledig overzicht van de tegenwoordige stand van het kartelrecht in de Europese Gemeenschappen. Zij vormen tevens een uitstekende inleiding voor hen die de studie van dit belangrijk onderwerp willen aanvangen.

Het boek geeft in bijlage een reeks arresten van het Hof van Justitie en enkele beschikkingen van de Commissie, die een kostbare documentatie over het onderwerp uitmaken.

Dergelijke uitgaven zijn op wetenschappelijk gebied van de hoogste betekenis en de sierlijke uitgave verzorgd door de Standaard - Wetenschappelijke uitgeverij, zal voorzeker in handen komen van een zeer groot aantal juristen, die met de meeste belangstelling van deze stof zullen kennis nemen.

Prof. Van Panhuys H.F., Prof. Brinkhorst L.J. en Prof. Maas H.H., International Organisation and Integration. 1968. — Deventer A.E.E. Kluwer, Leiden, A.W. Sijthoff.

Zij die zich bezig houden met problemen van internationaal recht, hebben in de laatste jaren buitengewoon veel nut ondervonden bij het gebruik van de 'United Nations Textbook', waarvan reeds 3 achtereenvolgende uitgaven verschenen.

Thans is er door de uitgevers van dit verzamelwerk een boek van de pers gekomen dat wel 3 maal de omvang heeft van het vroegere tekstboek. Het bevat al de belangrijke documenten betreffende de Verenigde Naties en de Regionale Internationale instellingen.

Het werk bestaat uit 2 delen. Het eerste deel omvat al wat betrekking heeft op de Verenigde Naties, Het Charter, de proceduurregelen, het personeel, de commissie voor internationaal recht, het vreedzaam oplossen der betwistingen met een reeks zeer belangrijke documenten; al de teksten die betrekking hebben op de ontwapening, op de universele verklaring der mensenrechten, de mandaatgebieden en de verschillende organismen die in het leven werden geroepen ter bevordering van de economische en sociale welvaart; de verschillende gespecialiseerde internationale instellingen en uiteindelijk het Internationaal Hof van Justitie.

Het tweede boek is gewijd aan de regionale organisaties, in de eerste plaats deze die tot stand kwamen in Europa en verder een volledig verantwoorde keus, naar maatstaf der belangrijkheid, van de regionale verdragen en instellingen in de andere delen van de wereld. Men zou moeilijk een beter en meer volledig handboek vinden dan hetgeen ons hier geboden wordt. Het geeft een haast volledig overzicht van de stand van het internationaal recht in deze tijd en het bezorgt aan de belangstellenden onmiddellijk de teksten die zo onontbeerlijk zijn voor de vele problemen in verband met het samenleven der volkeren.

Het boek, gedrukt op bijbelpapier, bevat 1141 blz. Nergens zal men in een zo handige vorm een verzameling vinden van zoveel belangrijke teksten.

BALIELEVEN

Voetbal: Inter-Balie-Beker.

Door de Belgische Federatie van Advocaten met sportieve praktijk, wordt er, naar het voorbeeld van de «echte» voetbalwereld, een jaarlijkse Inter-Balie-Beker wedstrijd ingericht waaraan de vier eerst geklasseerden van het voorbije seizoen mogen deelnemen. Dit jaar traden aan: Gent (de winnaar van verleden jaar), Brussel, Antwerpen en Dendermonde.

Deze laatste droeg de last of het genoegen van de inrichting van het tornooi. De VIPS bij de Balie te Dendermonde verkregen de beschikking over de installaties van S.K. Lokeren en verzekerden zich daarbij de hoge bescherming van de stad Lokeren.

Opgehitst door een dreunende mars (of was het «sperziebonen!») gingen de volgende elftallen elkaar te lijf: Gent tegen Antwerpen, Brussel tegen Dendermonde. Wjl eerlijkheidshalve moet gezegd dat Gent geen kans kreeg tegen de «great old» (met nadruk op old) liep Dendermonde tegen Brussel tijdens de eerste speelhelft uit tot 2—0 en zulks tegen het spelbeeld in. De machtige hoofdstedelingen kropen echter op tot 2—2, doch konden vervolgens niet verhinderen dat na 10-tallen penalty-schoppen Dendermonde zich kwalificeerde voor de finale. Op dat ogenblik gaf de Antwerpse captain een veelbetekend en veelbelovend knipoogje aan oud-gediende Ferdinand. Helaas...! Ook dit keer grabbelde Antwerpen naast de deftige beker! Procureur-Generaal Matthys zou andermaal stamgenoten feliciteren...

De receptie aangeboden door «La petite cité de Lokeren» en het hieropvolgend koud buffet, waarmede de Dendermondse Balie de deelnemers vergastte, verdreven echter vrij spoedig de meerslachtigheid van sommigen voor zowel pantagruesleske als breugheliaanse sentimenten.

Vere dignum et justum est dat de mannekens van Dendermonde hooguit gefeliciteerd worden voor en met dit mooi geslaagde tornooi. Dat dergelijke manifestaties de confraterniteit tussen de confraters en de sportieve geest tussen Balie en de anderen uit de rechtswereld bevorderen, lijdt niet de minste twijfel.

Ludens

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

ERRATUM

In het nummer van 18 mei 1969 (nr. 36, kol. 1702) is de korte inhoud van het daarin gepubliceerde vonnis van de Burgerlijke Rechtbank te Brussel van 27 december 1967 weggelaten. De tekst van de samenvatting luidde als volgt:

De eigenaar van een grond betekende aan de pachter dat hij van plan was de grond te verkopen (art. 1778ter B.W.). Tussen de eigenaar en een gegadigde was overeengekomen dat deze de grond zou kopen indien de pachter zijn recht van voorkoop niet zou uitoefenen. De pachter deed dit wel en kocht de grond. In de akte werd evenwel bedongen dat hij de grond opnieuw mocht verkopen en dat de eigenaar-verkoper afstand deed van het in artikel 1778octies, lid 2, bepaalde recht op schadevergoeding. Diezelfde dag verkocht de pachter de grond aan een derde voor de prijs waarvoor hij hem gekocht had.

Uit de omstandigheden van de zaak blijkt dat alle partijen op de hoogte waren of moesten zijn van de verkoopbelofte. De rechtbank spreekt de nietigheid van de twee opeenvolgende verkopen uit, daar de pachter eigenlijk zijn recht van voorkoop niet heeft uitgeoefend en de afstand, door de oorspronkelijke eigenaar, van zijn recht op schadevergoeding strijdig is met de verkoopbelofte die hij had aangegaan, terwijl de laatste koper zelf erkend heeft in de rechten en plichten gesteld te zijn van de pachter.

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en Adviezen van de Raad van State : jg. 1968 - nr. november-december.

Rechtspraak.

De Gemeente : jg. 1969 - nr. 4 :

Borret J., De gemeenten en het vragen van een toegangsprijs voor wielervedstrijden op de openbare weg. — Verberckmoes A., Een discotheek in onze gemeente? — Maes R., Parlementaire kroniek. — Verhasselt J., Verzorg uw taal.

Nederlands Juristenblad : jg. 1969 - nr. 20 :

Alkema E.A., Griekenland en de mensenrechten III. — De Rijk J.W.F.X., Een staatsrechtelijke nieuwigheid : bij-

stand bij initiatiefwetgeving. — Houwing F.J., Verzekering dekt de schade?

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen : jg. 1969 - nr. 5 :

de Hoop Scheffer J.G.N., Opneming van fondsen in de Officiële Prijscourant. — Luijten E.A.A., Certificering van aandelen in de besloten n.v. (II). — Van Els P.G.N., De Poolse coöperatiewet. — van de Woestijne W.J., De leer van de kostprijs (boekbespreking).

Nieuwe Literatuur over Oorlog en Vrede : jg. 1969 - nr. 5 :

Boekbespreking.

De Gerechtsdeurwaarder : jg. 1969 - nr. 4-5 :

In memoriam A.C. Legel. — Harshagen I., Een strijder verliet ons. — Mertens P., Een posthume hulde. — Ris M., In memoriam G.G.M. Verhagen. — Buddemeijer R., Wij gedenken een goed en dynamisch mens. — Van Loozenoord N., Enorm medeleven bij het heengaan van een groot man. — Tekelenburg G., Kort verslag van de algemene vergadering van 22 februari jl. te Amsterdam. — Kranse H., Het relaas van mijn wedervaren. — Loozenoord N., Artikel 18 van de huurwet en de huurliberalisatie. — Teekens M., Enkele vragen rondom de collectieve dagvaarding van de gezamenlijke erfgenamen in eens.

Journal des Tribunaux : jg. 1969 - nr. 4660 :

Potevin E., Divorce et séparation de corps — 1966-1968 — (1re partie).

Recueil Général de l'enregistrement et du notariat : jg. 1969 - nr. 21264 à 21268 :

Donnay M., Saisie-exécution immobilière.

Recueil Dalloz Sirey : Parijs - 1969 - nr. 19 :

Savatier R., La profession du conseil juridique. Recherche pour un statut?

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"